

*Vadlīnijas
vietējām
pašvaldībām
JPA situācijas
uzlabošanai*

Vides izglītības fonds, 2019

IZDEVĒJS:

VIDES IZGLĪTĪBAS FONDS

Lapu ielā 17, Rīgā, LV 1002

Tālr. 67225112

E-pasts: videsfonds@videsfonds.lv

www.videsfonds.lv

Materiāls sagatavots projekta "Tīra jūra vieno! Piekrastes pašvaldību izpratnes paaugstināšana par rīcībām jūras piesārņojošo atkritumu situācijas uzlabošanā" (projekta nr. 1-08/53/2019) ietvaros, kas tiek īstenots ar Latvijas vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu.

Saturs

<i>Priekšvārds.</i>	
<i>Jūras piesārņojošo atkritumu situācija Latvijas piekrastē.</i>	<u>5</u>
<i>Piekrastes pašvaldību JPA situācijas izvērtējums un rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai</i>	<u>7</u>
Rucavas novads	<u>8</u>
Nīcas novads	<u>10</u>
Liepājas pilsēta	<u>12</u>
Grobiņas novads	<u>15</u>
Pāvilostas novads	<u>17</u>
Ventspils novads	<u>19</u>
Ventspils pilsēta	<u>22</u>
Dundagas novads	<u>24</u>
Rojas novads	<u>26</u>
Mērsraga novads	<u>28</u>
Engures novads	<u>30</u>
Jūrmalas pilsēta	<u>33</u>
Rīgas pilsēta	<u>36</u>
Carnikavas novads	<u>39</u>
Saulkrastu novads	<u>41</u>
Limbažu novads	<u>43</u>
Salacgrīvas novads	<u>45</u>
<i>Labās prakses piemēri pasākumiem JPA situācijas uzlabošanā piekrastes pašvaldībās</i>	<u>47</u>

Tūrisms un rekreācija	<u>47</u>
Pasākums nr. 1: Pasākumi mazumtirgotāju motivēšanai un stimulēšanai atteikties no vienreizlietojamās plastmasas un cita plastmasas iepakojuma, veicinot arī vietējo depozīta sistēmu ieviešanu (galvenokārt, attiecībā uz dzērienu traukiem)	<u>47</u>
Pasākums nr. 2: Iepirkumu vadlīnijas vienreizlietojamo plastmasas un citu materiālu piederumu izmantošanas samazināšanai	<u>49</u>
Pasākums nr. 3: Atkritumu savākšanas infrastruktūras uzlabošana un adekvātas funkcionalitātes nodrošināšana	<u>50</u>
Pasākums nr. 4: Publisko teritoriju uzkopšanas un apsaimniekošanas prakses organizēšana un uzlabošana	<u>51</u>
Pasākums Nr. 5: Pasākumi ar smēķēšanu saistīto atkritumu daudzuma samazināšanai, nodrošinot infrastruktūras uzlabojumus un veicinot atbildīgu un atbilstošu izsmēķu savākšanu un apsaimniekošanu	<u>52</u>
Pasākums Nr.6: Dzeramā ūdens strūklakas, mobilās ūdens stacijas un ūdens uzpildes vietas publiskajos pasākumos un vietās	<u>54</u>
Pasākums Nr.7: Peldošo plastmasas atkritumu savākšana un pasākumi peldošo plastmasas atkritumu rašanās novēršanai	<u>55</u>
Pasākums Nr.8: Sabiedriskās kampaņas un pasākumi izpratnes paaugstināšanai par atkritumu šķirošanu un dalīto atkritumu vākšanu	<u>56</u>
Vispārējā atkritumu apsaimniekošana	<u>58</u>
Pasākums Nr. 9: Uzņēmēju motivēšana un atbalsta sniegšana atkritumu rašanās novēršanas pasākumu ieviešanai vietējā mērogā	<u>58</u>
Pasākums Nr. 10: Sabiedriskās iniciatīvas plastmasas atkritumu rašanās novēršanai	<u>59</u>

Pasākums Nr. 11: Inovācijas atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras pilnvērtīgai izmantošanai	60
Pasākums Nr. 12: Skolu iesaistīšana aktivitātēs, paaugstinot sabiedrības izpratni par atkritumu radītajām problēmām	61
Pasākums Nr. 13: Vietējās kopienas iniciatīvas teritoriju sakopšanā (praktisko aktivitāšu kombinēšana ar vides izglītības aktivitātēm)	62
Pasākums Nr. 14: Sabiedrības izglītošana par atkritumu (un notekūdeņu) ietekmi uz jūras vidi	63
Pasākums Nr. 15: Cieto atkritumu/smilšu uztvērēji (vai citas filtrācijas sistēmas) pie notekām, kas nav savienotas ar ūdens attīrīšanas sistēmām	64
Pasākums Nr. 16: Lietus ūdens kanalizācijas sistēmu izveide, apkope un uzlabošana	64
Pasākums Nr. 17: Kanalizācijas sistēmu apkope un tīrīšana	65
Pasākums Nr. 18: Sabiedrības izglītošana par sanitāro atkritumu pareizu izmešanu un citiem ar notekūdens kanalizācijas sistēmām saistītiem atkritumu piesārņojuma jautājumiem	65

Vispārējā atkritumu apsaimniekošana un savākšanas sistēma 66

Pasākums Nr. 19: Atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumu darbības efektivitātes izvērtēšana	66
Pasākums Nr. 20: Atkritumu rašanās novēršanas pašvaldības līmeņa plānu un stratēģiju izveide	66
Pasākums Nr. 21: Vēsturisko atkritumu izgāztuvju vides risku novēršana	67
Pasākums Nr. 22: Tehnisko pasākumu un infrastruktūras uzlabojumi atkritumu izgāztuvēs un poligonos	68
Pasākums Nr. 23: Nulle tolerance piedrazošanai	68
Pasākums Nr. 24: Piekraстē esošo neatbilstošu atkritumu izgāztuvju un nelikumīgo atkritumu izgāšanas vietu identificēšana un slēgšana	69
Pasākums Nr. 25: Piedrazošanas problemātisko teritoriju un nelikumīgo atkritumu izgāšanas punktu inventarizācija, apsekojums un problēmas mēroga novērtēšana	70
Pasākums Nr. 26: Iepakojuma un taras atpakaļpieņemšanas sistēmas pludmales teritorijā darbojošās kafējnicās un pakalpojumu sniedzējos	70

Publisko teritoriju tīrīšana un uzkopšana 72

Pasākums Nr. 27: Pludmaļu un upju tīrīšanas un sakopšanas pasākumi	72
Pasākums Nr. 28: Pasākumi jūras piesārņojošo atkritumu rašanās novēršanai no sniega uzglabāšanas teritorijām	72
Pasākums Nr. 29: Atkritumu uzkrāšanās "karsto punktu" apsaimniekošanas un prevencijas pasākumi	73
Pasākums Nr. 30: Vietējās sabiedrības iespēju atvieglošana ziņošanā par izdemolētiem vai pārpildītiem konteineriem	74
Pasākums Nr. 31: Sadarbības attīstīšana vietējā sabiedrībā atkritumu apsaimniekošanas uzlabošanai	75
Pasākums Nr. 32: Dalītās atkritumu vākšanas infrastruktūras uzlabošana	76

Rūpnieciskais sektors un uzņēmējdarbība 77

Pasākums Nr. 33: Zaļā iepirkuma kritēriju izmantošana vai papildu specifikāciju noteikšana celtniecības objektos	77
Pasākums Nr. 34: Atkritumu rašanās novēršanas iniciatīvu (piemēram, maksas ieviešanu par plastmasas maisiņiem) stimulēšana lielveikalos un citās mazumtirdzniecības vietās	77
Pasākums Nr. 35: Rīcības atkritumu rašanās novēršanai ostās	78

Lauksaimniecība 80

Pasākums Nr. 36: Izpratnes paaugstināšana par lauksaimniecības plēves savākšanas un atbilstošas utilizācijas nepieciešamību	80
--	----

Priekšvārds.

Jūras piesārņojošo atkritumu situācija Latvijas piekrastē.

Šis materiāls ir radīts, apkopojot pieredzi un datus no astoņu gadu darba Vides izglītības fonda kampaņā Mana Jūra. Tas ir veidots, lai sniegtu iedvesmu turpmākām rīcībām piekrastes ilgtspējīgā apsaimniekošanā un jūras piesārņojošo atkritumu problemātikas novēršanā.

Jūras piesārņojošie atkritumi (JPA), diemžēl, ir tēma, kas izvērsas par vienu no lielākajiem un arī negaidītākajiem šī gadsimta ekoloģiskajiem izaicinājumiem. Kopš tā pēdējos gadu desmitos ir nonākusi gan sabiedrības, gan lēmumu pieņēmēju uzmanības lokā, aktīvi tiek mēģināts rast risinājumus tās mazināšanai un novēršanai.

Un šādi risinājumi ir! Sākot no individuālām rīcībām, ko, atbildīgi izturoties pret apkārtējo vidi, var īstenot ikviens indivīds, līdz pat starptautiskām rīcībām un likumdošanai, kas novērš bīstamāko jūras piesārņojošo atkritumu frakciju nonākšanu jūras vidē un piekrastē. Būtiska loma problēmas risināšanā ir arī pašvaldībām, jo piekrastes teritoriju apsaimniekošana, infrastruktūras objektu atbilstoša plānošana un virkne citu efektīvu risinājumu ir tieši pašvaldību pārziņā. Turklāt, ne vienmēr šīs rīcības saistās ar dārgu vai sarežģītu risinājumu ieviešanu.

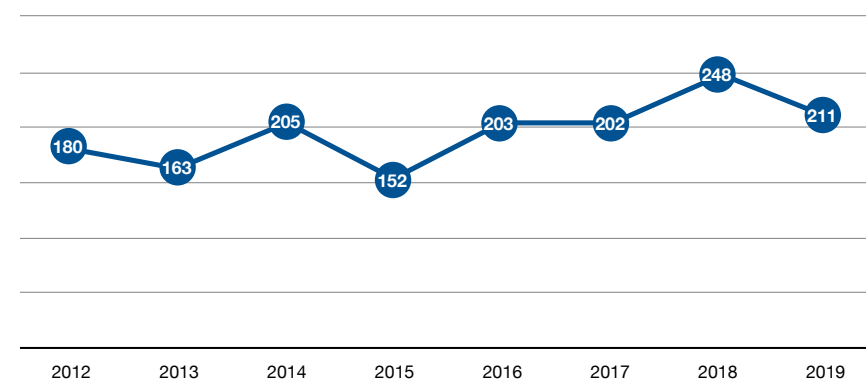
Tādēļ mūsu sagatavotajā materiālā ir iekļautas trīs daļas. Ievada sadaļā sniegsim ieskatu kopējā JPA situācijā Latvijas piekrastē. Otrajā vadlīniju sadaļā pievērsīsimies konkrētai JPA situācijai piekrastes pašvaldībās. Esam vadlīnijās iekļāvuši arī sākotnējās rekomendācijas iespējamām rīcībām, lai JPA situācija konkrētajās piekrastes vietās uzlabotos. Trešajā materiāla sadaļā esam apkopājuši virkni labās prakses piemēru no dažādām valstīm, kas, cerams, arī Latvijas paš-

valdībām un organizācijām var sniegt iedvesmu vietējiem risinājumiem.

Latvijas piekrastē JPA situācijas izvērtējumi norisinās kopš 2012. gada un tiek īstenoti saskaņā ar ANO Vides programmas vadlīnijām, izmantojot UNEP/MARLIN protokolu. Vides izglītības fonda (turpmāk VIF) izveidotā JPA monitoringa programma tiek īstenota atbilstoši ES Lēmumam 2017/848, kas pieņemts 2017. gada 17. maijā.

Kā liecina šo gadu laikā apkopotie dati, arī Latvijas piekrastē jūras piesārņojošo atkritumu tēma ir ļoti aktuāla, jo, izvērtējot risku nesasniedzot labu jūras vides stāvokli līdz 2020. gadam, konstatēts - esošais stāvoklis JPA jomā lielā mērā nesaskan ar labu jūras vides stāvokli, tāpēc tikai esošo un plānoto pasākumu īstenošana nenodrošinās būtiskus uzlabojumus.

JPA Latvijas piekrastē (a.v/100m) 2012.-2019. gads

JPA situācija Latvijas
piekrastē 2012.-2019. gads

(Avots: Vides izglītības fonds,
kampaņa Mana Jūra 2019)

Vidējais JPA daudzums Latvijas piekrastē svārstās no 152-248 atkritumu vienībām 100 metros. Vērtējot pieejamo astoņu gadu datu līniju, 2019. gadā kopējais vidējais atkritumu skaits sasniedza jau **197 a.v./100m**.

Jāatgādina, ka, saskaņā ar 2018. gadā VARAM izstrādāto Jūras vides stāvokļa novērtējumu kā Laba jūras vides stāvokļa (LJVS) robežvērtība tika noteikta **130 atkritumu vienības uz 100 pludmales metriem**.

Vērtējot JPA situāciju Latvijas piekrastē, būtiski ņemt arī vērā aktuālās norises Eiropas Savienības un starptautiskajā līmenī. Tā, piemēram, balstoties uz daudzu gadu izpēti un apkopotajiem datiem no dalībvalstīm, kā arī, ņemot vērā JPA problemātikas aktualitāti, pašreiz tiek diskutēts par **13 atkritumu vienībām 100 metros kā vienotā LJVS robežvērtību Eiropas Savienībā**.

Ņemot vērā šīs aktualitātes, tomēr jāatzīmē, ka situācija, kopš izvērtējumu programmas uzsākšanas, Latvijas piekrastē neuzlabojas. Saskaņā ar kampaņas Mana Jūra datiem, **JPA daudzums Latvijas piekrastē pēdējos četros gados (2016-2019) ir palielinājies par 19% jeb no vidēji 175 a.v./100m uz 216 a.v./100m**, situācijai attālinoties no noteiktā mērķa un palielinoties riskam nesasniegt nacionālos un starptautiskos vides politiku mērķus.

57% no kopējā atkritumu daudzuma Latvijas piekrastē veido plastmasas un mākslīgo polimēru atkritumi (plastmasas un putu-plasta vienības). Otrajā vietā ar **12% no kopējā atkritumu daudzuma ir papīra un kartona atkritumi**, savukārt trešais izplatītākais materiāls piekrastes atkritumos ir **metāls, veidojot 9% no kopējā atkritumu skaita**.

Tāpat ir būtiski uzsvērt, ka absolūti lielāko atkritumu daudzumu piekrastē veido ierobežots atkritumu frakciju daudzums. Analizējot Latvijas JPA monitoringa ilgtermiņa datu līnijas rezultātus, redzams, ka **laika posmā no 2012.-2019. gadam desmit izplatītākie atkritumu veidi rada 70% no kopējā atkritumu daudzuma piekrastē**, kamēr pārējās 70 datu protokolā iekļautās frakcijas kopā – vien 30%.

Starp šiem 10 izplatītākajiem atkritumu veidiem 5 ir tieši plastmasas un mākslīgo polimēru frakcijas, tās aizņem pirmās četras vietas. Jāatzīmē arī, ka viena no tām – cigaretes, izsmēķi un filtri, saskaņā ar izmantoto metodoloģiju tiek pašreiz uzskaitīti tikai 10 metru sekotrā no kopējiem 100 metriem.

Vislielāko atkritumu daudzumu – **17% no kopējā atkritumu skaita veido plastmasas gabali**. Šajā frakcijā ir iekļauti dažādā noārdīšanas stadijā esošas plastmasas detaļas un atlūzas, kā piederību precīzākām kategorijām nav iespējams noteikt, vai arī tādi objekti, kas nav iekļauti datu protokolā (atsevišķas higiēnas preces, balonu lentes u.tml.).

TOP10 atkritumu frakcijas veido arvien lielāku īpatsvaru kopējā atkritumu daudzumā, periodā no 2016. - 2019. gadam sasniedzot jau 74 procentus no kopējā atkritumu skaita.

Vides izglītības fonda izveidotā Latvijas JPA situācijas izvērtējumu programma piedāvā vienu no reprezentatīvākajiem izvietoto laukumu pārklājumiem piekrastē gan ap Baltijas jūru, gan plašākā starptautiskā mērogā. Tas ir ļāvis nodrošināt, ka JPA datu apjoms un pieredze šajā jomā par situāciju Latvijas piekrastē ļauj ne tikai konstatēt vispārīgās situācijas tendences un nodrošināt ES likumdošanas prasību izpildi attiecībā uz Jūras stratēģijas pamatdirektīvas kvalitatīvā raksturlieluma “jūras piesārņojošie atkritumi” monitoringu, bet arī vērtēt situāciju Latvijas piekrastē no ilgtspējīgas piekrastes apsaimniekošanas rakursa, kā arī identificēt tādas rīcības pašvaldību un konkrētu pludmales posmu vai noslodzes punktu aspektā, kas var nodrošināt situācijas uzlabošanu.

TOP 10 JPA FRAKCIJU ĪPATSVARS – ILGTERMIŅA DATU LĪNIJA 2012-2019

17%
PLASTMASAS
GABALI

10%
PLASTMASAS
MAISIŅI

8%
CIGARETES,
IZSMĒĶI UN
FILTRI

7%
PLASTMASAS
VIRVE

6%
PAPĪRS,
IESKAITOT
LAIKRAKSTUS

6%
PAPĪRA KRŪZ-
ES, ĒDIENA
IEPAKOJUMS

5%
NEKLASIFICĒTS,
IESKAITOT
AKMEŅOGLES

4%
PLASTMASAS
PUDEĻU VĀCIŅI
UN KORĶI

4%
BŪVMATERIĀLI

4%
STIKLA UN
KERAMIKAS
GABALI

70% KOPĀ TOP10
no visiem atkritumiem

(Avots: Vides izglītības fonds,
kampaņa Mana Jūra 2019)

*Piekrastes
pašvaldību
JPA situācijas
izvērtējums un
rekomendācijas
rīcībā
situācijas
uzlabošanai*

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Rucavas novads	Kritisks	264	Mainīga	2 monitoringa laukumi, 15 izvērtējumi	Robeža, Papes bāka

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Robeža	Kritisks	307	Pozitīva
Papes bāka	Slikts	239	Mainīga

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Rucavas novads	168	143	209	310	316,5	490	198	279,5	264,3
Robeža	NA	146	100	408	354	654	250	234	306,6
Papes bāka	168	140	318	212	279	326	146	325	239,25

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Plastmasas maisiņi	19%
2.	Plastmasas gabali	14%
3.	Plastmasas virve	14%
4.	Ēdiena papīrs, krūzes u.c.	8%
5.	Plastmasas korķi	5%
6.	Cigarettes, izsmēķi un filtri	5%
7.	Putuplasts putas un izolācija	4%
8.	Papīrs, ieskaitot laikrakstus	3%
9.	Parafīns vai vasks	3%
10.	Plastmasas ēdīenu trauki	3%

Kopā % TOP10 **79%**

Par JPA izvērtējuma programmu Rucavas novadā

Vērtējot Rucavas novada ilgtermiņa pēdējo četru gadu perioda datus, jāņem vērā, ka Rucavas novada izvērtējuma laukumi (sevišķi “Robeža”) lielā mērā atspoguļo pārrobežu piesārņojumu un JPA ieneses no jūras. To samazināšanu pašvaldība tiešā veidā nespēj ietekmēt, neskaitot atkritumu apsaimniekošanas un savākšanas aktivitātes. Līdz ar to arī novada klasifikācija vērtējama, apzinoties šo kontekstu, jo, salīdzinot sliktā, kopējā situācija neatspoguļo pašvaldības bezdarbību vai aktivitāšu trūkumu attiecībā uz JPA mazināšanu.

Novada robežās, ņemot vērā novietojumu un piekrastes tipisko lietojumu, nav lielas un koncentrētas noslodzes objektu, t.sk. publisko pasākumu norises vietas pludmalē vai tiešā pludmales tuvumā, neskaitot tūrisma mītnes (kempingus, viesu mājas). Saistībā ar to darbību jāatzīst izaicinājumi atkritumu apsaimniekošanā, ņemot vērā vasaras sezonas tūrisma specifiku Rucavas novadā un lielā daļā Lietuvas pierobežas, kur, saskaņā ar VIF rīcībā esošo informāciju, daudzi objekti, kas tiek izmantoti kā tūrisma mītnes, joprojām darbojas t.s. pelēkajā zonā un ne vienmēr ir ieinteresēti kvalitatīvā atkritumu apsaimniekošanas nodrošināšanā. Savukārt, pašvaldībai ir kapacitātes un administratīvi ierobežojumi kontroles pastiprināšanā.

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	69%
Putuplasts	5%
Audums	2%
Stikls un keramika	1%
Metāls	3%
Papīrs	12%
Gumija	3%
Koks	1%
Organika	1%
Cits	3%

Rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai

→ **Atkritumu apsaimniekošanas uzlabošana publiskajās piekrastes zonās** (stāvlaukumi, pieejas, oficiālā peldvieta) - konteineru izvietojums, apsaimniekošanas regularitāte.

→ **Sadarbība ar tūrisma uzņēmējiem un pastiprināta kontrole par atkritumu apsaimniekošanas normu ievērošanu** piekrastes tūrisma mītnēs.

→ **Tūristu informēšanas kampaņas un iedzīvotāju iesaiste** publiskās kampaņas un iniciatīvās, informējot par atkritumu ietekmi un iesaistot sakopšanas iniciatīvās.

→ **Oficiālo peldvietu (sevišķi, Papes) labiekārtošana un infrastruktūras uzlabojumi**, veicot sertifikāciju Zilā Karoga programmā vai sākotnēji nodrošinot atbilstību Nacionālā peldvietu kvalitātes sertifikāta prasībām.

→ **Vienreizējā lietojuma plastmasas trauku aprītes ierobežojumi** vismaz tajos piekrastes pasākumos, kas norisinās ar pašvaldības līdzdalību, pat ja to mērogs nav ārkārtīgi liels.

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Nīcas novads	Apmierinošs	137,1	Pozitīva	2 monitoringa laukumi, 16 izvērtējumi	Jūrmalciems, Bernāti

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Jūrmalciems	Apmierinošs	142,6	Pozitīva
Bernāti	Vidējs	131,5	Mainīga

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Nīcas novads	121,5	144	101	150,5	172,5	165,5	162,5	79	137,1
Jūrmalciems	130	155	119	175	138	205	163	56	142,6
Bernāti	113	133	83	126	207	126	162	102	131,5

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Plastmasas virve	18%
2.	Plastmasas gabali	16%
3.	Plastmasas maisiņi	11%
4.	Putas (izolācija un iepakojums)	6%
5.	Stikla un keramikas gabali	6%
6.	Papīrs, ieskaitot laikrakstus	5%
7.	Papīra ēdiena iepakojums	5%
8.	Cigarettes, izsmēķi un filtri	4%
9.	Plastmasas pudeļu vāciņi un korķi	4%
10.	Neklasificēts	2%

Kopā % TOP10 **76,01%**

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	59%
Putuplasts	8%
Audums	2%
Stikls un keramika	8%
Metāls	4%
Papīrs	11%
Gumija	2%
Koks	1%
Organika	1%
Cits	4%

Par JPA izvērtējuma programmu Nīcas novadā

Vērtējot kampaņas Mana Jūra datus par Nīcas novada ilgtermiņa JPA situāciju, jāņem vērā, ka Nīcas novada teritorijā nav koncentrēti daudzi lieli piekrastes objekti un lielas noslodzes pasākumi. Galvenās pieejas jūrai ir saistītas ar Jūrmalciema un Bernātu piekrasti. Tomēr vairākās vietās piekrastē attīstās piekrastes tūrisms un piedāvājums gan tūrisma objektu un infrastruktūras, gan tūrisma mītņu piedāvājuma jomā. Tādēļ ir būtiski, lai apsaimniekošanas aktivitātes un preventīvie pasākumi arī turpmāk ietu rokrokā ar noslodzes pieaugumu.

Nīcas novadā datu līnija ir samērā stabila, turklāt, kā jau minēts, saskaņā ar indikatīvajiem aprēķiniem apmēram trešā daļa vai pat vairāk atkritumu piekrastē nonāk no jūras avotiem (zvejniecības, kuģniecības, jūras transporta), un starp pieciem izplatītākajiem atkritumu veidiem 2 saistās ar jūras avotiem (plastmasas virves, putuplasta materiāli), tādēļ pašvaldībai ir ierobežotas iespējas to prevencijai.

No izvērtējumu programmas datu salīdzināmības viedokļa, perspektīvā ir apsverama trešā izvērtējuma laukuma izvietošana, tomēr novadā nav būtiski atšķirīgi trīs dažādi izteiktie piekrastes lietojuma un noslodzes veidi.

Rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai

→ **Atkritumu apsaimniekošanas uzlabošana publiskajās piekrastes zonās** (stāvlaukumi, pieejas, oficiālās peldvietas) - konteineru izvietojums, apsaimniekošanas regularitāte. Šis pasākums galvenokārt attiecināms uz Jūrmalciema un Bernātu pieejām, ņemot vērā, ka Bernātos attīstās arī piekrastes uzņēmējdarbība un palielinās vismaz sezonālo tūrisma objektu skaits.

→ **Vienreizējo plastmasas trauku un galda piederumu ierobežojumi (brīvprātīgas iniciatīvas vai pašvaldības regulējums) piekrastes tūrisma mītnēs notiekošajās tirdzniecības aktivitātēs** un pasākumos (galvenokārt, sezonas laikā kempingos).

→ Tūristu **informēšanas kampaņas, iedzīvotāju iesaiste** publiskās kampaņās un iniciatīvās, informējot par atkritumu ietekmi un iesaistot sakopšanas iniciatīvās.

→ **Preventīvie pasākumi upju/straujumu ienēšu novēršanai**, kā arī turpmāka atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzlabošana ne tikai

piekrastes zonās, kā minēts prioritārajās rīcībās, bet arī attiecībā uz pievienoto mājsaimniecību skaitu.

→ Palielinoties piekrastes noslodzei ar jaunu objektu un pieejas vietu attīstību, vērtējama iespēja Bernātu un Jūrmalciema pludmalei **perspektīvā sertificēties NPS sistēmā**, kā arī atbalsta mehānismi vai uzņēmēju **informēšana par tūrisma mītņu ekosertifikācijas iespējām**, kas sniegtu metodoloģiju un zināšanas gan pašvaldībai, gan uzņēmējiem par preventīvajiem pasākumiem JPA jomā.

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Liepājas pilsēta	Kritisks	313	Mainīga	2 monitoringa laukumi, 13 izvērtējumi	Liepāja Centrs, Liepāja Karosta

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Liepāja Centrs	Kritisks	264,8	Mainīga
Liepāja Karosta	Kritisks	398,8	Negatīva

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Liepājas pilsēta	284	59	154	164	167,5	166	817	694	313
Liepāja Centrs	NA	NA	NA	120	145	162	697	200	264,8
Liepāja Karosta	284	59	154	208	190	170	937	1188	398,75

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Plastmasas gabali	32%
2.	Plastmasas virve	13%
3.	Plastmasas maisiņi	8%
4.	Putas (izolācija un iepakojums)	6%
5.	Cigarettes, izsmēķi un filtri	6%
6.	Papīrs, ēdiena iepakojums un krūzes	4%
7.	Plastmasas pudeļu vāciņi un korķi	4%
8.	Cits (neklasificēts)	4%
9.	Papīrs (ieskaitot, laikrakstus)	3%
10.	Stikla un keramikas gabali	3%

Kopā % TOP10 **82%**

Par JPA izvērtējuma programmu Liepājas pilsētā

Vērtējot kampaņas Mana Jūra datus par Liepājas pilsētas ilgtermiņa JPA situāciju, jāņem vērā, ka daļēji situācijas kraso pasliktināšanos Liepājas pilsētas JPA vērtējumā ir izraisījuši ārējie faktori. Pirmkārt, Liepājas pilsētas JPA laukumus 2017. gadā skāra avārijas vai nelikumīgas polimēru materiālu atkritumu izgāšanas jūrā incidents, kas būtiski palielināja atkritumu daudzumu. Otrkārt, saistībā ar krasta izmaiņām Karostas laukumā, no 2018. gada tika mainīta izvērtējumu laukuma atrašanās vieta, kas pirmos gadus arī var būtiski ietekmēt JPA datus.

Situācija Liepājā jāvērtē arī, ņemot vērā atšķirīgos pilsētas centrālo pludmaļu un karostas noslodžu veidus un apsaimniekošanas režīmus. Tādēļ Liepājas gadījumā ir būtiski vērtēt laukumu datus arī atsevišķi, ņemot vērā, ka Liepājas centrālās pludmales atkritumu situācija vairāk atspoguļo tūrisma un rekreācijas ietekmes, kā arī vispārīgo atkritumu apsaimniekošanas situāciju, kamēr Karostā izteikta ir ostas darbības ietekme, kā arī tās izraisītais vēsturiskais un aktuālais pludmales atkritumu piesārņojums.

Tomēr nevar noliegt, ka arī Karostā attīstās teritoriju izmantošana tūrisma un rekreācijas nolūkiem un, analizējot JPA monitoringa rezultātus, ir identificējams risks, ka piekrastes teritoriju apsaimniekošanas prakse atpaliek no attīstības, kāda vērojama papildu noslodzē. Attiecībā uz situāciju centrālajās pludmalēs, jāatzīmē, ka Zilā Karoga programmas ietvaros veiktās papildu izpētes par atkritumu noslodzi sezonas laikā kontrollaukumos peldvietu teritorijā trīs gadus pēc kārtas, Liepāja ir saņēmusi visaugstāko pozitīvo novērtējumu.

Jāatzīmē arī, ka vēsturiskais un aktuālais atkritumu ienešu piesārņojums no ostas darbības ierobežoti ir pašvaldības kontrolē un ietekmes sfērā jo, kā kā liecina JPA datu indikatīvs vērtējums, tas sastāda līdz 1/3 no visu atkritumu apjoma. Starp izplatītākajām atkritumu frakcijām otrajā un ceturtajā vietā ievietojas plastmasas virves un putuplasta izolācijas un iepakojuma materiāli, kuri vien rada 20% no kopējā atkritumu daudzuma Liepājas piekrastē.

Liepājas pilsētā ir potenciāls uzlabot izvērtējuma programmu ar mērķi iegūt vieglāk salīdzināmus un izlīdzinātus datus, iekļaujot trešā noslodzes tipa izvērtējuma laukumu (perspektīvais papildu laukums - Centrs/ Dienvidu mols).

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	68%
Putuplasts	7%
Audums	2%
Stikls un keramika	3%
Metāls	4%
Papīrs	7%
Gumija	3%
Koks	1%
Organika	0%
Cits	5%

Rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai

→ Vienreizlietojamo plastmasas trauku un piederumu, kā arī iepakojuma aprites **ierobežojumi** piekrastes un pludmales publiskajos pasākumos.

→ Vienreizlietojamo plastmasas trauku un piederumu, kā arī iepakojuma aprites **ierobežojumi piekrastes un pludmales tirdzniecības un sabiedriskās ēdināšanas objektos.**

→ Iedzīvotāju **informēšanas kampaņas par kanalizācijās novadītiem sanitārajiem atkritumiem**, sabiedrības iesaistīšanas pasākumi piekrastes sakopšanā/uzraudzībā.

→ **Pludmales un piekrastes apsaimniekošanas uzlabojumi Karostas teritorijā.**

→ **Preventīvās darbības un iniciatīvas upju/kanālu JPA ienešu novēršanā**, jo, neskatoties uz specifisko situāciju ar ūdensteci, Liepājas un Karostas kanāli kalpo par būtisku ienešu riska avotu. Šo situāciju var uzlabot, piemērojot šīm zonām tās pašas normas, kas iekļautas prioritārajos pasākumos attiecībā uz pludmales un tiešo piekrastes teritoriju.

GROBIŅAS NOVADS

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Grobiņas novads	Vidējs	106	Stabila	1 monitoringa laukums, 3 izvērtējumi	Šķēde

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Šķēde	NA	NA	NA	NA	NA	154	71	93	106

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	67%	Papīrs	6%
Putuplasts	9%	Gumija	2%
Audums	2%	Koks	1%
Stikls un keramika	2%	Organika	1%
Metāls	10%	Cits	1%

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Plastmasas maisiņi	30%
2.	Plastmasas gabali	11%
3.	Cigaretes un izsmēķi	9%
4.	Putas (izolācija un iepakojums)	8%
5.	Plastmasas virve	7%
6.	Metāla gabali	5%
7.	Papīra ēdiena iepakojums	4%
8.	Plastmasas pudeļu korķi	3%
9.	Plastmasas ēdienu trauki	3%
10.	Stikla un keramikas gabali	2%
Kopā % TOP10		82%

Par JPA izvērtējuma programmu Grobiņas novadā

Vērtējot kampaņas Mana Jūra datus par Grobiņas novada ilgtermiņa JPA situāciju, jāņem vērā, ka Grobiņas novada izvērtējuma laukums Šķēdē tika JPA monitoringu programmā iekļauts tikai 2017. gadā, līdz ar to datu apjoms ir salīdzinoši mazāks kā citām piekrastes pašvaldībām. Tāpat arī Grobiņas novada piekrastes garums ir viens no mazākajiem Latvijas piekrastē, tajā vērojams viena tipa noslodzes veids, apdzīvotības blīvums piekrastes zonā ir mazs, pludmalē un piekrastē neatrodas arī lielas noslodzes objekti vai pasākumu norises vietas.

Tomēr 3 gadu datu līnija sniedz iespēju vērtēt sākotnējo situāciju un tendences. Grobiņas novada piekrastē veiktie izvērtējumi līdz šim norāda uz salīdzinoši pozitīvu situāciju piekrastes tīrībā, tāpat arī ir jāatzīmē, ka atsevišķos aspektos iespējamās rīcības nav saistāmas ar pašvaldības iespējām - noplūdes/pārplūdes Liepājas notekūdeņu kanalizācijas sistēmā, blakus pašvaldībā esošā ostas ietekme (uz ko norāda putuplasta atkritumu frakciju lielais īpatsvars).

Rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai

Ņemot vērā Grobiņas novada piekrastes zonas novietojumu, kā arī ierobežoto datu līniju, nav iespējams izstrādāt ļoti konkrētu un plašu rekomendāciju klāstu. Būtiski, lai turpmāki uzlabojumi un piekļuves iespēju popularizācija pludmalei un piekrastei ietu rokrokā ar apsaimniekošanas sistēmas uzlabojumiem. Kā iespējamās pamata rekomendācijas turpmākiem situācijas uzlabojumiem būtu minamas:

→ *Atkritumu apsaimniekošanas uzlabošana publiskajās piekrastes zonās* (stāvlaukumi, pieejas, oficiālā peldvieta) - konteineru izvietojums, dalītā atkritumu vākšana, apsaimniekošanas un sakopšanas regularitāte.

→ *Iedzīvotāju iesaiste publiskās kampaņās un iniciatīvās*, informējot par atkritumu ietekmi un iesaistot sakopšanas iniciatīvās

→ Iedzīvotāju *informēšanas kampaņas par kanalizācijās novadītiem sanitārajiem atkritumiem*, sabiedrības iesaistišanas pasākumi piekrastes sakopšanā/uzraudzībā.

PĀVILOSTAS NOVADS

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Pāvilostas novads	Apmierinošs	148	Negatīva	3 monitoringa laukumi, 17 izvērtējumi	Ziemupe, Akmeņrags, Pāvilosta

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Ziemupe	Labs	92,3	Stabila
Akmeņrags	NA	146,0	NA
Pāvilosta	Slikts	207,7	Negatīva

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Pāvilostas novads	346	169,5	73,5	154,5	89	71	146,5	136,7	148
Ziemupe	145	104	87	102	76	32	100	58	92,3
Akmeņrags	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	146	146,0
Pāvilosta	547	235	60	207	102	110	193	206	207,7

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Plastmasas gabali	19%
2.	Plastmasas virves	14%
3.	Plastmasas maisiņi	8%
4.	Plastmasas pudeļu vāciņi un korķi	7%
5.	Cigaretēs, izsmēķi un filtri	6%
6.	Būvmateriāli	5%
7.	Stikla un keramikas gabali	5%
8.	Putas, izolācija un iepakojums	4%
9.	Papīrs, ēdiena iepakojums un krūzes	3%
10.	Cits, neklasificēts	3%
Kopā % TOP10		74%

Par JPA izvērtējuma programmu Pāvilostas novadā

Vērtējot kampaņas Mana Jūra datus par Pāvilostas novada ilgtermiņa JPA situāciju, jāatzīst, ka sākotnēji novadā izvietotie JPA monitoringa laukumi neatspoguļo visu piekrastes piesārņojuma problemātiku Pāvilostas novadā, tādēļ ar 2019. gadu izvērtējumu programmā ir iekļauts papildu laukums Akmeņragā. Novada piekrastes zona ir reti apdzīvota ar diezgan lielu pieguļošo dabas aizsargājamo teritoriju īpatsvaru. JPA monitoringu datos Pāvilostā, līdzīgi kā vairākās citās piekrastes teritorijās, neatspoguļojas problemātiskā situācija ar atkritumu (galvenokārt, plastmasas un putuplasta materiālu) daudzumu kāpu zonā, kas plastmasas piesārņojuma un ietekmju kontekstā ir vērtējama kā ļoti būtiska problēma novada teritorijā.

Uzlabojumi vērojami ostas ietekmju situācijā, jo, lai gan ar ostas darbību saistīto atkritumu frakciju īpatsvars pašvaldības datos ir samērā augsts, tam ir tendence samazināties. Tiesa gan, starp izplatītākajām JPA frakcijām ir gan plastmasas virves, gan putuplasta izolācijas materiāli, norādot uz salīdzinoši augsto jūras avotu īpatsvaru pludmales atkritumos kopējā Latvijas piekrastes kontekstā.

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	59%
Putuplasts	6%
Audums	4%
Stikls un keramika	10%
Metāls	5%
Papīrs	5%
Gumija	4%
Koks	2%
Organika	2%
Cits	3%

Rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai

→ *Atkritumu apsaimniekošanas uzlabošana publiskajās piekrastes zonās* (stāvlaukumi, pieejas, oficiālā peldvieta) - konteineru izvietojums, apsaimniekošanas regularitāte.

→ *Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un pie-*

derumu, kā arī iepakojuma aprites ierobežojumi piekrastes un pludmales publiskajos pasākumos.

→ *Iedzīvotāju un apmeklētāju iesaiste publiskās kampaņās un iniciatīvās*, informējot par atkritumu ietekmi un iesaistot sakopšanas iniciatīvās.

→ *JPA situācijas uzlabošanas centieni piekrastes zonās dabas aizsargājamās teritorijās* un vēsturiskā piesārņojuma, kā arī nelegālo piedražošanas vietu un plastmasas atkritumu akumulācijas punktu kāpās, likvidēšana.

VENTSPILS NOVADS

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Ventspils novads	Vidējs	133	Mainīga	6 monitoringa laukumi, 35 izvērtējumi (4 aktīvi laukumi)	Jūrkalne, Užava, Liepene, Oviši, Miķeļtornis, Irbes ieteka

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Ventspils novads	117,8	120,4	92,8	99,4	151,75	204,5	137,5	139	133
Jūrkalne	109	191	135	78	273	204	123	154	158,4
Užava	141	66	95	228	108	170	199	203	151,3
Liepene	224	115	121	NA	NA	NA	NA	NA	153,3
Oviši	76	146	79	132	145	277	174	87	139,5
Miķeļtornis	NA	NA	NA	59	81	167	54	112	94,6
Irbes ieteka	39	84	34	NA	NA	NA	NA	NA	52,3

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Jūrkalne	Apmierinošs	158,4	Mainīga
Užava	Apmierinošs	151,3	Negatīva
Liepene	Apmierinošs	153,3	Stabila
Oviši	Apmierinošs	139,5	Pozitīva
Irbes ieteka	Labs	52,3	Stabila
Miķeļtornis	Labs	94,6	Mainīga

Par JPA izvērtējuma programmu Ventspils novadā

Vērtējot kampaņas Mana Jūra datus par Ventspils novada ilgtermiņa JPA situāciju, jāņem vērā, ka novada piekrastes garums kombinācijā ar retu piekrastes apdzīvojuma blīvumu rada izaicinājumus un papildu finansiālo slogu apsaimniekošanas pasākumu īstenošanai. Piekrastes zonas noslodze ir sezonāla un ļoti īsa, neskaitot atsevišķus punktus, kur ārpus vasaras sezonas ir piekrastes tūrisma noslodze (piemēram, makšķerēšana). Tāpat arī zināma daļa piekrastes zonas atrodas dabas aizsargājamās teritorijās un jāņem vērā arī samērā augstais jūras avotu īpatsvars JPA sastāvā, kas saistīts gan ar ostu darbību citās pašvaldībās, gan tuvējiem kuģu ceļiem.

Veicot papildu izpēti 2019. gada laikā, konstatētas atšķirības atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanas kvalitātē dažādās apdzīvotās vietās, apgrūtinot preventīvo pasākumu īstenošanu (atkritumu konteineru izvešanas režīms, šķirošanas infrastruktūras pieejamība mājāsaimniecībām un komersantiem u.c.)

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Plastmasas gabali	16%
2.	Plastmasas virves	15%
3.	Plastmasas maisiņi	10%
4.	Putas (izolācija un iepakojums)	7%
5.	Plastmasas pudeļu vāciņi un korķi	6%
6.	Papīrs krūzes, ēdienu iepakojums	5%
7.	Cigarettes, izsmēķi un filtri	3%
8.	Stikla un keramikas gabali	3%
9.	Cits, neklasificēts	2%
10.	Plastmasas ēdienu trauki	2%
Kopā % TOP10		71%

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	59%
Putuplasts	9%
Audums	3%
Stikls un keramika	4%
Metāls	6%
Papīrs	8%
Gumija	4%
Koks	2%
Organika	1%
Cits	3%

Rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai

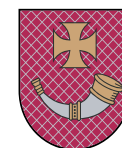
→ **Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi publiskajās piekrastes zonās** (stāvlaukumi, pieejas, oficiālās peldvietas) - konteineru izvietojums, apsaimniekošanas regularitāte.

→ **Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu, kā arī iepakojuma aprites ierobežojumi** piekrastes un pludmales publiskajos pasākumos, kā arī šo materiālu izmantošanas ierobežojumu veicināšana piekrastes tūrisma objektos.

→ **Iedzīvotāju iesaiste publiskās kampaņās un iniciatīvās**, informējot par atkritumu ietekmi un iesaistot sakopšanas iniciatīvās.

→ **JPA situācijas uzlabošanas centieni piekrastes zonās dabas aizsargājamās teritorijās** - kontroles pasākumu uzlabošana nelikumīgas atkritumu izgāšanas novēršanai un mazināšanai, kā arī vēsturiski piesārņoto vietu un akumulācijas punktu situācijas uzlabošanai.

→ **Preventīvo, kontroles un izglītojošo pasākumu stiprināšana sezonālo ietekmju mazināšanā** (galvenokārt, rudens makšķerēšana, kas rada koncentrētu noslodzi).

VENTSPILS PILSĒTA

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Ventspils pilsēta	Slikts	172	Mainīga	2 monitoringa laukumi, 16 izvērtējumi	Ventspils Centrs, Ventspils Staldzene

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Ventspils Centrs	Apmierinošs	161,6	Pozitīva
Ventspils Staldzene	Slikts	181,8	Mainīga

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Ventspils pilsēta	176	118,5	192,5	182,5	120,5	161,5	257,5	164,5	172
Ventspils Centrs	163	111	119	159	154	265	167	155	161,6
Ventspils Staldzene	189	126	266	206	87	58	348	174	181,8

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Plastmasa cits	14%
2.	Plastmasas virves	12%
3.	Cigaretes, izsmēķi un filtri	8%
4.	Plastmasas maisiņi	8%
5.	Putas (izolācija un iepakojums)	7%
6.	Papīrs, ieskaitot laikrakstus	6%
7.	Stikla un keramikas gabali	5%
8.	Neklasificēti (iesk., akmeņogles)	4%
9.	Papīra ēdiena iepakojums, krūzes	4%
10.	Būvmateriāli	3%
Kopā % TOP10		71%

Par JPA izvērtējuma programmu Ventspils pilsētā

Vērtējot kampaņas Mana Jūra datus par Ventspils pilsētas ilgtermiņa JPA situāciju, jāņem vērā, ka ostas darbības ietekme nav pašvaldības tiešā kontrolē. Kā liecina dati, tad jūras avotu un ostas ietekme ir diezgan ievērojama, ņemot vērā, ka divas jūras indikatorfrakcijas ir starp izplatītākajām Ventspils pilsētas izvērtējuma laukumos (šīm divām frakcijām veidojot 20% no kopējā atkritumu daudzuma).

Kopumā JPA situācija Ventspils pilsētā ir stabila, neskatoties uz arvien izteiktāko pludmales un piekrastes noslodzi, sevišķi, salīdzinot ar citām augsti noslogotām vietām Latvijas piekrastē. Tas apliecina, ka jau esošie pasākumi ir vērtējami kā efektīvi (apsaimniekošanas režīms, kontrole, ekosertifikācija pludmalei un tūrisma mītnēm).

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	49%
Putuplasts	9%
Audums	3%
Stikls un keramika	9%
Metāls	6%
Papīrs	11%
Gumija	3%
Koks	3%
Organika	2%
Cits	5%

Rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai

Pludmales un piekrastes zonā ar jau īstenotajiem un prioritāri aptvertajiem pasākumiem ir sasniegts ievērojams pozitīvs efekts. Kā būtiskākie nākamie soļi turpmākajai situācijas uzlabošanai, mūsdiā, ir:

→ **Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu, kā arī iepakojuma aprites ierobežojumi** piekrastes un pludmales publiskajos pasākumos.

→ **Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu, kā arī iepakojuma aprites ierobežojumi** piekrastes un pludmales tirdzniecības un sabiedriskās ēdināšanas objektos.

→ **Iedzīvotāju iesaiste publiskās kampaņās un iniciatīvās, informējot par atkritumu ietekmi** (t.s.k., higiēnas preču izmešanu kanalizācijas sistēmās) un iesaistot sakopšanas iniciatīvās.

→ **Upju ienešu samazināšana, īstenojot preventīvos pasākumus pilsētas teritorijā**, piemēram, Ventspils promenādes tuvumā, attiecinot uz tās teritorijā notiekošiem pasākumiem un apsaimniekošanas režīmu tādus pašus nosacījumus kā uz tiešā pludmales tuvumā notiekošiem pasākumiem.

DUNDAGAS NOVADS

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Dundagas novads	Apmierinošs	148,438	Negatīva	2 monitoringa laukumi, 16 izvērtējumi	Mazirbe, Kolka

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Mazirbe	Labs	93,4	Mainīga
Kolka	Slikts	203,5	Negatīva

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Dundagas novads	85,5	167	138,5	58	158,5	138,5	202,5	239	148,4
Mazirbe	50	92	56	60	117	124	149	99	93,4
Akmeņrags	121	242	221	56	200	153	256	379	203,5

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	43%
Putuplasts	2%
Audums	4%
Stikls un keramika	12%
Metāls	4%
Papīrs	5%
Gumija	3%
Koks	1%
Organika	2%
Cits	23%

Par JPA izvērtējuma programmu Dundagas novadā

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Neklasificēts (iesk., akmeņogles)	23%
2.	Plastmasas virves	12%
3.	Cigarettes, izsmēķi un filtri	10%
4.	Plastmasas gabali/cits	8%
5.	Plastmasas maisiņi	7%
6.	Būvmateriāli	7%
7.	Stikla un keramikas lauskas	5%
8.	Papīra krūzes, ēdienu iepakojums	2%
9.	Putas, izolācija un iepakojums	2%
10.	Papīrs, ieskaitot laikrakstus	2%
Kopā % TOP10		79%

Vērtējot Dundagas novada ilgtermiņa JPA datus, jāņem vērā, ka situācijas pasliktināšanās JPA datus ir skatāma kopējā kontekstā ar jūras ietekmju augsto īpatsvaru, kas Dundagas novadā ir augstākais Latvijā. Tā, piemēram, OT05 (akmeņogles, izdedži) un plastmasas virves, kas ir divas no jūras avotu indikatorfrakcijām, kopā veido 1/3 daļu no visiem atkritumiem. Šāda situācija būtiski ierobežo pašvaldības iespējas uzlabot situāciju un rast apsaimniekošanas risinājumus. Ar 2019. gadu arī, konstatējot noslodzes izmaiņas, ir mainīta viena no JPA laukumu atrašanās vieta. Arī tas var ietekmēt sākotnējos datus.

Novada piekrastes teritorija ir reti apdzīvota, kā arī liela tās daļa ir dabas aizsargājamās teritorijās, attiecībā uz tām arī ir atsevišķi apsaimniekošanas izaicinājumi. Novada piekrastes teritorijā ir vienā punktā (Kolkā) koncentrēts apmeklējuma pīķis, kas, iespējams, arī nedod pietiekamus resursus ieguldījumiem apsaimniekošanas uzlabojumos visā novada piekrastes teritorijā.

Rekomendācijas rīcībā situācijas uzlabošanai

→ **Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi** publiskajās piekrastes zonās (stāvlaukumi, pieejas, oficiālās peldvietas) - konteineru izvietojums, apsaimniekošanas regularitāte.

→ **Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu**, kā arī iepakojuma aprites **ierobežojumi piekrastes un pludmales publiskajos pasākumos**.

→ **Tūristu informēšanas kampaņas, iedzīvotāju iesaiste** publiskās kampaņās un iniciatīvās, informējot par atkritumu ietekmi un iesaistot sakopšanas iniciatīvās.

→ **Sadarbības attīstīšana un pilnveidošana ar vietējiem tūrisma uzņēmējiem** un aktivitāšu organizētājiem, lai veicinātu labas apsaimniekošanas prakses īstenošanu tūrisma objektos.

→ Preventīvie pasākumi, nepieļaujot atkritumu nonākšanu jūrā no ūdensnotecēm piekrastes zonās.

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Rojas novads	Vidējs	116	Mainīga	3 monitoringa laukumi, 24 izvērtējumi	Pūrciems, Roja, Kaltene

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Pūrciems	Labs	84,8	Stabila
Roja	Apmierinošs	164,3	Negatīva
Kaltene	Labs	98,4	Mainīga

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Rojas novads	127,7	131	89,7	114	108,3	138	82	135,7	116
Pūrciems	54	150	64	61	54	168	46	81	84,8
Roja	264	222	147	109	139	111	149	173	164,3
Kaltene	65	21	58	172	132	135	51	153	98,4

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Cits, ieskaitot akmeņogles	18%
2.	Cigaretes, izsmēķi un filtri	11%
3.	Plastmasas maisiņi	10%
4.	Būvmateriāli	8%
5.	Plastmasas gabali	8%
6.	Plastmasas virve	6%
7.	Papīra krūzes, ēdiena iepakojums	5%
8.	Stikla un keramikas gabali	5%
9.	Papīrs, ieskaitot laikrakstus	4%
10.	Folijas plēves	2%

Kopā % TOP10 **79%**

Par JPA izvērtējuma programmu Rojas novadā

Vērtējot kampaņas Mana Jūra datus par Rojas novada ilgtermiņa JPA situāciju, jāņem vērā, ka arī Rojas novadā ir augsts OT05 (akmeņogles, izdedži) īpatsvars piekrastes atkritumos. Šis atkritumu veids nav pašvaldības ietekmes sfērā, ārpus atkritumu savākšanas pasākumiem un iniciatīvām.

Tāpat arī Rojas novadā, īpaši vietās, kur pēdējos gados tiek attīstīta piekrastes infrastruktūra un palielinās apmeklētāju skaits, ir būtiski, lai attīstot infrastruktūru arī turpmāk tas notiktu rokrakā ar atkritumu apsaimniekošanas pasākumu uzlabošanu, novēršot papildu slodzes iespējamību, kas perspektīvā var radīt problēmas.

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	42%
Putuplasts	1%
Audums	4%
Stikls un keramika	14%
Metāls	6%
Papīrs	10%
Gumija	3%
Koks	1%
Organika	1%
Cits	19%

Rekomendācijas rīcībā situācijas uzlabošanai

→ *Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu*, kā arī iepakojuma *aprites ierobežojumi* piekrastes un pludmales publiskajos pasākumos.

→ *Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi publiskajās piekrastes zonās* (stāvlaukumi, pieejas, oficiālās peldvietas) - konteineru izvietojums, apsaimniekošanas regularitāte.

→ *Tūristu informēšanas kampaņas, iedzīvotāju iesaiste* publiskās kampaņās un iniciatīvās, informējot par atkritumu ietekmi un iesaistot sakopšanas iniciatīvās.

→ Aktivitātes, kas saistītas ar *upju un straumju ienešu prevenciju no urbānām teritorijām* (Rojas centrs) attiecībā uz lietusūdens notekām un publiskajām teritorijām pie upēm, avotiem un straumēm.

→ Lai gan pašvaldībai ir negatīva attieksme pret *iespējām iesaistīties ZK vai NPS sertifikācijas sistēmās*, to sniegtā metodoloģija var sniegt papildu instrumentus un iespējas saglabāt stabilu vai pozitīvu JPA situāciju.

MĒRSRAGA NOVADS

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Mērsraga novads	Vidējs	109,4	Mainīga	1 monitoringa laukums, 7 izvērtējumi	Mērsrags Centrs (m)

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Mērsrags Centrs	Vidējs	109,375	Mainīga

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Mērsraga novads	145	124	125	39	83	81	200	78	109,4

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	40%
Putuplasts	5%
Audums	3%
Stikls un keramika	19%
Metāls	8%
Papīrs	15%
Gumija	4%
Koks	3%
Organika	2%
Cits	1%

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Stikla un keramikas gabali	17%
2.	Cigaretes, izsmēķi un filtri	11%
3.	Plastmasas maisiņi	9%
4.	Plastmasas gabali	8%
5.	Papīra krūzes, ēdiena iepakojums	7%
6.	Papīrs, ieskaitot avīzes	7%
7.	Plastmasas virve	3%
8.	Baloni, bumbas un rotaļlietas	3%
9.	Plastmasas pudeļu vāciņi un korķi	3%
10.	Putas (izolācija un iepakojums)	3%
Kopā % TOP10		72%

Par JPA izvērtējuma programmu Mērsraga novadā

Vērtējot Mērsraga novada ilgtermiņa JPA datus, jāņem vērā, ka, lai gan ietekme uz datiem nav izteikta, 2015/2016. gadā, ņemot vērā krasta izmaiņas, ir mainīta izvērtējuma laukuma atrašanās vieta.

Tāpat arī, vērtējot novada JPA situāciju, jāatzīmē, ka pēdējos gados vērojama pieaugoša attīstība piekrastē un jauni labiekārtojumi, kā arī objekti. Piķa vietās (bākas stāvlaukums) ir vērojami izaicinājumi pludmales un piekrastes apsaimniekošanai, jo esošajiem infrastruktūras uzlabojumiem un pieaugošajai noslodzei netiek līdzī atkritumu apsaimniekošanas režīms, radot situācijas pasliktināšanās risku.

Rekomendācijas rīcībā situācijas uzlabošanai

→ *Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi* publiskajās piekrastes zonās (stāvlaukumi, pieejas, oficiālās peldvietas) - konteineru izvietojums, apsaimniekošanas regularitāte.

→ *Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu*, kā arī iepakojuma *aprites ierobežojumi* piekrastes sezonālajos tirdzniecības un sabiedris-

kās ēdināšanas objektos, kā arī šādas ierobežojuma prakses popularizēšana piekrastes zonā esošajiem tūrisma objektiem (kempingi).

→ *Iedzīvotāju iesaiste publiskās kampaņās un iniciatīvās*, informējot par atkritumu ietekmi un iesaistot sakopšanas iniciatīvās.

→ *Mērsraga peldvietas turpmāka labiekārtošana*, radot iespējas sertificēties ZK vai NPS sistēmā, kā arī tūrisma uzņēmumu vides pārvaldes standartu uzlabošanas, piemēram, piekrastes kempingiem iesaistoties Zaļā atslēgas ekosertifikācijas sistēmā.

ENGURES NOVADS

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Engures novads	Slikts	234	Mainīga	5 monitoringa laukumi, 31 izvērtējums	Abragciems, Engure, Apšuciems, Klapkalnciems, Lapmežciems

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Engures novads	232	164,5	573,5	98	309,3	148,5	229,25	118,5	234
Abragciems	41	40	54	18	15	20	36	54	34,8
Engure Centrs	570	174	580	154	627	53	119	45	290,3
Apšuciems	87	159	1436	58	286	243	428	241	367,3
Klapkalnciems	NA	NA	NA	NA	NA	278	334	134	248,7
Lapmežciems	230	285	224	162	NA	NA	NA	NA	225,3

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Abragciems	Labs	34,8	Negatīva
Engure Centrs	Kritisks	290,3	Mainīga
Apšuciems	Kritisks	367,3	Mainīga
Klapkalnciems	Slikts	248,7	Mainīga
Lapmežciems	Slikts	225,3	Stabila

Par JPA izvērtējuma programmu Engures novadā

Vērtējot Engures novada JPA datus jāņem vērā, ka Engures novada jūras robeža ir viena no garākajām Latvijas piekrastē. Tas rada apsaimniekošanas izaicinājumus, sevišķi, ņemot vērā vasaras sezonas noslodzi, kas saistīta ar novada teritorijas tuvumu Rīgai.

Datu līnijas analizē ir svarīgi ņemt vērā, ka to ir ietekmējuši sekojoši faktori – pirmkārt, ņemot vērā noslodzes un krasta izmaiņas, vairākās vietās ir mainīti laukumi (Engure centrs un Lapmežciems atcelti, Engure centrs 2 un Klapkalnciems izveidoti no jauna) un, otrkārt, vairākos laukumos pirmajos gados būtisku īpatsvaru no visiem atkritumiem veidoja vēsturiskais piesārņojums (metāla gabali, būvmateriāli, azbesta šifera atlūzas u.c.).

Jāatzīmē, ka pēdējos gados, palielinoties pašvaldības uzmanībai un darba ieguldījumam piekrastes apsaimniekošanā vērojama izteikti pozitīva tendence JPA situācijā, Engures novadam kļūstot par vienu no trim Latvijas piekrastē, kuros pēdējos gados kopējā JPA situācija uzlabojas.

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Metāla stieples, siets, dzeloņstieples	16%
2.	Būvmateriāli	11%
3.	Cigarettes, izsmēķi un filtri	8%
4.	Plastmasas maisiņi	8%
5.	Papīra ēdiena iepakojums	8%
6.	Plastmasas gabali	8%
7.	Papīrs, ieskaitot laikrakstus	7%
8.	Stikla un keramikas gabali	6%
9.	Metāla pudelju vāciņi un korķi	3%
10.	Folijas plēves	2%
Kopā % TOP10		77%

MATERIĀLU ĪPATSVARS %

Plastmasa	31%
Putuplasts	1%
Audums	2%
Stikls un keramika	18%
Metāls	25%
Papīrs	16%
Gumija	1%
Koks	1%
Organika	2%
Cits	1%

Rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai

→ **Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi publiskajās piekrastes zonās** (stāvlaukumi, pieejas, oficiālās peldvietas) - konteineru izvietojums, apsaimniekošanas regularitāte.

→ **Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu**, kā arī iepakojuma **aprites ierobežojumi** piekrastes un pludmales tirdzniecības un sabiedriskās ēdināšanas objektos.

→ **Iedzīvotāju iesaiste** publiskās kampaņās un iniciatīvās, informējot par atkritumu ietekmi un iesaistot sakopšanas iniciatīvās.

→ Pīaugot pludmales izmantošanai, labiekārtojumam un noslodzei, **tādās vietās kā Klapaknciems un Apšuciems, apsverama sertifikācija ZK vai NPS sistēmās.**

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Jūrmalas pilsēta	Slikts	210	Mainīga	3 monitoringa laukumi, 17 izvērtējumi	Jaunķemeri, Majori, Lielupes ieteka/ 36. līnija

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Jaunķemeri	Apmierinošs	156,8	Mainīga
Majori	Kritisks	317,5	Negatīva
Lielupes ieteka/ 36.līnija	Kritisks	260,1	Pozitīva

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Jūrmalas pilsēta	167,5	119,5	103,5	45,0	263,7	322,3	362,3	296,3	210
Jaunķemeri	217	152	101	45	216	109	288	126	156,8
Majori	NA	NA	NA	NA	425	189	292	364	317,5
Lielupe/ 36.līnija	118	87	106	45	150	669	507	399	260,1

Par JPA izvērtējuma programmu Jūrmalas pilsētā

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Plastmasas gabali	21%
2.	Cigaretes, izsmēķi un filtri	12%
3.	Papīrs, ieskaitot laikrakstus	12%
4.	Plastmasas maisiņi	10%
5.	Papīra ēdienu iepakojums un krūzes	4%
6.	Stikla un keramikas gabali	4%
7.	Audums, ieskaitot lupatas	4%
8.	Būvmateriāli	3%
9.	Cits, nekategorizēts	4%
10.	Augļi, pārtika, saldējums	2%
Kopā % TOP10		76%

Jūrmalas pilsētā ir vissliktākā piekrastes atkritumu situācijas dinamika Latvijas piekrastē, ja ņem vērā situācijas attīstību pēdējos gados. Atkritumu daudzums Jūrmalas pilsētas pludmalēs pēdējos četros gados ir palielinājies par 180%. Tomēr jāatzīst, ka zināmā mērā tas saistāms ar dramatisku viena konkrēta laukuma (Lielupe/36. līnija) situācijas pasliktināšanos noslodzes pieauguma un atkritumu apsaimniekošanas kļūdu dēļ. Tāpat arī Jūrmalā pārskata perioda ietvaros tika noteikts viens papildu laukums (Majori), kas sākuma gadā varēja atspoguļot arī papildu atkritumu uzkrājumu.

Neskatoties uz iepriekš minēto, dati ļauj secināt, ka apsaimniekošanas pasākumi, vismaz ārpus Zilā Karoga peldvietām netiek līdzī pieaugošas noslodzes un komerciāla izmantojuma izaicinājumiem.

MATERIĀLU ĪPATSVARS %

Plastmasa	51%
Putuplasts	1%
Audums	5%
Stikls un keramika	7%
Metāls	4%
Papīrs	19%
Gumija	2%
Koks	4%
Organika	2%
Cits	4%

Rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai

→ Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu, kā arī iepakojuma aprites **ierobežojumi piekrastes un pludmales publiskajos pasākumos.**

→ Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu, kā arī iepakojuma aprites **ierobežojumi piekrastes un pludmales tirdzniecības un sabiedriskās ēdināšanas objektos.**

→ Iedzīvotāju un pludmales/piekrastes **apmeklētāju informēšanas kampaņas par kanalizācijas sistēmās novadītiem sanitārajiem atkritumiem, smēķēšanas atkritumiem pludmalēs**, kā arī sabiedrības iesaistīšanas pasākumi piekrastes sakopšanā/uzraudzībā.

→ **Atkritumu apsaimniekošanas kvalitātes uzlabošana pludmaļu un piekrastes zonās** (konteineru izvietojums pludmalēs, pie ieejām un komercobjektiem, šķirojamo konteineru pieejamības palielināšana, atkritumu apsaimniekošanas pasākumi kāpu zonā), pievēršot papildu uzmanību un jaunu risinājumu izmantošanu zonās ar augstu noslodzes intensitāti.

→ **Aktivitātes smēķēšanas atkritumu daudzuma samazināšanai Jūrmalas peldvietās** un piekrastē kopumā. Jūrmalas pilsētā smēķēšanas atkritumi veido 12% no kopējiem atkritumiem (jāņem vērā, ka smēķēšanas atkritumi tiek uzskaitīti tikai 10 metru sektorā no 100 metru izvērtējuma laukuma). Tā kā visi izvērtējumu laukumi Jūrmalas pilsētā atrodas oficiālo peldvietu zonās, bet, saskaņā ar Latvijas likumdošanu, tajās sezonas laikā smēķēšana ir aizliegta, tas norāda uz ļoti būtisku problēmu likumdošanas ieviešanā un kontroles vai kādu citu kompleksu preventīvo pasākumu trūkumu.

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Rīgas pilsēta	Kritisks	370	Mainīga	4 monitoringa laukumi, 27 izvērtējumi	Rīgas Lielupe/ Rītabuļļi, Vakarbuļļi, Daugavgrīva, Vecāķi

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Rīgas Lielupe / Rītabuļļi	Labs	91,7	Mainīga
Vakarbuļļi	Slikts	223,5	Mainīga
Daugavgrīva	Kritisks	674,3	Negatīva
Vecāķi	Kritisks	370,1	Negatīva

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Rīgas pilsēta	174	422,7	414,7	241	467,3	359,75	512	443	370
Rīgas Lielupe / Rītabuļļi	NA	NA	NA	NA	NA	100	117	58	91,7
Vakarbuļļi	112	204	224	125	177	284	550	112	223,5
Daugavgrīva	136	730	680	469	746	819	850	964	674,3
Vecāķi	274	334	340	129	479	236	531	638	370,1

Par JPA izvērtējuma programmu Rīgas pilsētā

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Plastmasas gabali	22%
2.	Plastmasas maisiņi	11%
3.	Cigaretes, izsmēķi un filtri	10%
4.	Cits, neklas (iesk., akmeņogles)	10%
5.	Papīrs, ieskaitot laikrastus	9%
6.	Plastmasas pudeļu vāciņi un korķi	6%
7.	Papīra ēdienu iepakojums	5%
8.	Metāla pudeļu vāciņi un korķi	5%
9.	Folijas plēves	3%
10.	Augļi, pārtika, saldējums	2%
Kopā % TOP10		82%

Rīgas pilsētas JPA dati ir sliktākie Latvijas piekrastē. Tas, ņemot vērā virkni aspektu kā apdzīvotība un piekrastes teritorijas noslodze, kā arī potenciāli lielais iekšzemes ienešu īpatsvars un atkritumi no ostas teritorijas, ir pamatoti, tomēr jāņem vērā arī situācija izvērtējuma laukumos. No sākotnēji izvietotajiem 3 laukumiem (Vakarbuļļi, Daugavgrīva, Vecāķi), divos ir kompleksas problēmas. Daugavgrīvas laukums papildu krasta noslodzēm un problēmām atkritumu apsaimniekošanā parāda arī problēmas ar kanalizācijas sistēmu izplūdēm avāriju vai neatbilstošas infrastruktūras dēļ (PL24 ietver arī vates kociņus, kas sastāda lielu daļu no PL24 Daugavgrīvas pludmalē), savukārt, Vecāķos ievērojams īpatsvars no atkritumiem ir piesārņojums ar akmeņoglēm, kas tiek izskalotas krastā.

Tāpat arī, Rīgā, ar mērķi balansēt augstas noslodzes un riska laukumus, lai precīzāk noteiktu vietējo situāciju un palielinātu datu salīdzināmību ar citām pašvaldībām, kopš 2018. gada ir noteikts jauns izvērtējumu laukums – Rītabuļļi/Lielupes ieteka.

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	56%
Putuplasts	1%
Audums	2%
Stikls un keramika	3%
Metāls	8%
Papīrs	14%
Gumija	2%
Koks	1%
Organika	2%
Cits	10%

Rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai

→ ***Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu***, kā arī iepakojuma aprītes ***ierobežojumi piekrastes un pludmales tūrisma objektos***.

→ ***Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu***, kā arī iepakojuma ***aprītes ierobežojumi piekrastes un pludmales publiskajos pasākumos***, tai skaitā pasākumos, kas norisinās ne tiešā jūras piekrastē, bet arī pilsētā (promenāde/krastmala pie Daugavas).

→ Kompleksi ***pasākumi sanitāro un smēķēšanas atkritumu mazināšanai visā pilsētā*** (no tehniskiem papildu pasākumiem notekūdeņu attīrīšanas iekārtās vai lietusūdens kanalizācijas sistēmās līdz sabiedrības izglītošanas kampaņām).

→ Iedzīvotāju un pludmales/piekrastes ***apmeklētāju informēšanas un izglītošanas kampaņas***.

CARNIKAVAS NOVADS

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Carnikavas novads	Apmierinošs	148	Negatīva	2 monitoringa laukumi, 15 izvērtējumi	Gaujas ieteka, Lilaste

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Gaujas ieteka	Apmierinošs	140,4	Negatīva
Lilaste	Apmierinošs	151,375	Mainīga

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Carnikavas novads	92,5	167	151	133	103	113,5	174,5	246	148
Gaujas ieteka	116	NA	128	75	53	71	109	431	140,4
Lilaste	69	167	174	191	153	156	240	61	151,4

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Plastmasas gabali	15%
2.	Plastmasas maisiņi	14%
3.	Cigaretes, izsmēķi un filtri	12%
4.	Papīrs, ieskaitot laikrakstus	10%
5.	Papīrs, ēdiena iepakojums	6%
6.	Folijas plēves	4%
7.	Putas (izolācija un iepakojums)	4%
8.	Plastmasas pudeļu vāciņi un korķi	4%
9.	Plastmasas virve	3%
10.	Augļi, pārtikas produkti	3%

Kopā % TOP10 **75%**

Par JPA izvērtējuma programmu Carnikavas novadā

Vērtējot Carnikavas novada JPA datus, jāatzīmē pašvaldības jau ieguldītie centieni pludmales un piekrastes apsaimniekošanā, jo izvēlētie risinājumi attiecībā uz pludmales atkritumu apsaimniekošanu ir uzskatāmi par labās prakses piemēru Latvijas kontekstā. Tomēr jāreķinās, ka, attīstoties infrastruktūrai, pieaug noslodze, tādēļ pēdējos datus parādās problemātiska situācija vienā no novada izvērtējuma laukumiem – Gaujas ieteka. Šis laukums ar mērķi precīzāk atspoguļot tipisko noslodzi, tika 2019. gadā pārvietots. Lai gan pirmā gada monitorings var atspoguļot vēsturisko uzkrājumu, tomēr ir vērts pievērst uzmanību konkrētās vietas apsaimniekošanas risinājumiem.

No izvērtējumu programmas perspektīvas viedokļa, paredzama vēl viena izvērtējuma laukuma nospraušana Carnikavas novadā (Carnikava centrs), ņemot vērā aktuālās izmaiņas piekrastes apsaimniekošanā un labiekārtošanā.

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	55%
Putuplasts	5%
Audums	4%
Stikls un keramika	1%
Metāls	8%
Papīrs	16%
Gumija	2%
Koks	1%
Organika	4%
Cits	3%

Rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai

→ **Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi publiskajās piekrastes zonās** (stāvlaukumi, pieejas, oficiālās peldvietas) - konteineru izvietojums, apsaimniekošanas regularitāte.

→ **Iedzīvotāju informēšanas kampaņas par kanalizācijās novadītiem sanitārajiem atkritumiem**, sabiedrības iesaistīšanas pasākumi piekrastes sakopšanā/uzraudzībā.

→ **Iedzīvotāju iesaiste** publiskās kampaņās un iniciatīvās, informējot par atkritumu ietekmi un iesaistot sakopšanas iniciatīvās.

→ **Rīcības, kas novērš un samazina JPA upju ieneses** (notekūdeņu sistēmas, labiekārtotās vietas pie Gaujas, sezonālo aktivitāšu ietekmes samazināšana). Arī augstais smēķēšanas atkritumu īpatsvars norāda uz nepieciešamību rast apsaimniekošanas un/vai pastiprinātas kontroles risinājumus.

→ Pienesumu vides apsaimniekošanas uzlabojumiem var sniegt **sertifikācija NPS vai Zilā Karoga sistēmās**.

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Saulkrastu novads	Slikts	247	Pozitīva	2 monitoringa laukumi, 16 izvērtējumi	Saulkrasti Centrs, Zvejniekciems

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Saulkrasti Centrs	Kritisks	276,1	Pozitīva
Zvejniekciems	Slikts	218,625	Pozitīva

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Saulkrastu novads	184,5	223	243	224,5	344	369,5	228,5	162	247
Saulkrasti Centrs	224	179	174	316	484	475	192	165	276,1
Zvejniekciems	145	267	312	312	204	264	265	159	218,6

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Plastmasas gabali	18%
2.	Plastmasas maisiņi	13%
3.	Cigaretes, izsmēķi un filtri	11%
4.	Papīrs, ieskaitot laikrakstus	8%
5.	Papīrs, ēdiena iepakojums	7%
6.	Plastmasas pudeļu vāciņi un korķi	5%
7.	Plastmasas virves	3%
8.	Gumija, baloni un bumbas	3%
9.	Metāla pudeļu vāciņi un korķi	3%
10.	Citi audumi, ieskaitot, lupatas	3%
Kopā % TOP10		74%

Par JPA izvērtējuma programmu Saulkrastu novadā

Vērtējot Saulkrastu novada JPA situāciju un datus, jāņem vērā, ka datu līniju ir ietekmējušas atsevišķi gadījumi, kad ārkārtas situācijas vai apsaimniekošanas kļūdas (sijātāja atkritumu uzglabāšana pludmales zonā blakus peldvietai) ir ietekmējuši kopējos datus, tādēļ uzlabojumu efekts ir redzams lēni, tomēr pēdējos gadus apsaimniekošanas kvalitātē publiskajās zonās ir vērojami būtiski uzlabojumi (sevišķi attiecībā uz Zilā Karoga pludmales zonu).

Negatīvajā situācijā ieguldījumu sniegusi arī ietekme no tūrisma mītnēm (piemēram, Zvejniekiemā), kur pludmales apsaimniekošanas risinājumi netiek līdz pludmales piedražošanai publisko pasākumu vai lielas noslodzes gadījumā. Tāpat arī, saskaņā ar pašvaldības sniegto informāciju, būtiska problēma ir arī upju un strauņņu ieneses, īpaši pavasaros.

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	59%
Putuplasts	3%
Audums	6%
Stikls un keramika	2%
Metāls	7%
Papīrs	15%
Gumija	4%
Koks	2%
Organika	1%
Cits	1%

Rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai

→ Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu, kā arī iepakojuma *aprites ierobežojumi* piekrastes un pludmales tirdzniecības un sabiedriskās ēdināšanas objektos.

→ Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu, kā arī iepakojuma *aprites ierobežojumi* piekrastes un pludmales publiskajos pasākumos.

→ ledzīvotāju *iesaiste publiskās kampaņās un iniciatīvās*, informējot par atkritumu ietekmi un iesaistot sakopšanas iniciatīvās.

→ *Uzlabojumi sadarbībā ar tūrisma uzņēmējiem* (viesu mājas, kempingi, kafejnīcas) piekrastē JPA preventīvo pasākumu īstenošanai.

→ Turpmāki uzlabojumi noslogotajās pludmaļu zonās, piemēram, *papildu apsaimniekošanas un/vai kontroles risinājumi smēķēšanas atkritumu īpatsvara mazināšanai*.

→ *Preventīvie pasākumi upju un strauņņu ienešu mazināšanai*.

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Limbažu novads	Vidējs	123	Pozitīva	1 monitoringa laukums, 7 izvērtējumi	Lauču akmens

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Lauču akmens	Vidējs	123,3	Pozitīva

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Limbažu novads	NA	83	104	137	124	281	81	53	123
Lauču akmens	NA	83	104	137	124	281	81	53	123,3

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	57%
Putuplasts	6%
Audums	2%
Stikls un keramika	3%
Metāls	4%
Papīrs	22%
Gumija	2%
Koks	1%
Organika	2%
Cits	1%

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Plastmasas gabali	30%
2.	Papīrs, ieskaitot avīzes	13%
3.	Cigaretes, izsmēķi un filtri	10%
4.	Plastmasas maisiņi	9%
5.	Papīra ēdiena iepakojums	8%
6.	Putas izolācija un iepakojums	5%
7.	Plastmasas pudeļu vāciņi un korķi	3%
8.	Metāls folijas plēves	2%
9.	Plastmasas galda piederumi, salmiņi, maisāmie	2%
10.	Stikla un keramikas gabali	2%
Kopā % TOP10		83%

Par JPA izvērtējuma programmu Limbažu novadā

Vērtējot Limbažu novada JPA situāciju, jāņem vērā, ka novada jūras robežas zona ir ļoti maza, tajā neatrodas lielas noslodzes objekti, tādēļ ir izvietots viens izvērtējumu laukums, atspoguļojot tipisko noslodzes veidu. Saskaņā ar datiem situācija Limbažu novadā ir samērā laba, turklāt, jāņem vērā, ka 2017. gadā datus ietekmēja ārkārtas situācija ar kuģu atkritumiem.

VIF papildu izpētēs un iniciatīvās ir konstatēts, ka Limbažu novada teritorijā kāpu zonā ir virkne vēsturisko atkritumu izgāšanas vietu, kas rada apdraudējumu kāpu ekosistēmām un pie apstākļu sakritības var nonākt arī atpakaļ pludmalē, tāpēc šo vietu sakopšanai un pārraudzībai būtu jāpievērš uzmanība vietējās akcijās.

Rekomendācijas rīcībām situācijas uzlabošanai

→ **Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi publiskajās piekrastes zonās** (stāvlaukumi, pieejas, oficiālās peldvietas) - konteineru izvietojums, apsaimniekošanas regularitāte.

→ **Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu**, kā arī iepakojuma **aprites ierobežojumi** piekrastes un pludmales tūrisma objektos.

→ **Iedzīvotāju iesaiste** publiskās kampaņās un iniciatīvās, informējot par atkritumu ietekmi un iesaistot sakopšanas iniciatīvās.

→ **Vēsturiskā piesārņojuma savākšana no piekrastes zonām**, kā arī **preventīvās vai kontroles rīcības atkritumu nelikumīgas izgāšanas novēršanai**.

→ **Piekrastes oficiālās peldvietas turpmāka labiekārtošana un sertifikācija Zilā Karoga vai NPS sistēmā**, kā arī Zaļās atslēgas programmas popularizācija piekrastes tūrisma mītnēm.

SALACGRĪVAS NOVADS

1. Ilgtermiņa datu profils, adm. ter. kopsavilkums

Administratīvā teritorija	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence	Datu līnija	Monitoringa laukumi
Salacgrīvas novads	Apmierinošs	165	Pozitīva	4 izvērtējuma laukumi, 30 izvērtējumi	Tūja, Veczemju klintis, Salacgrīva, Kuiviži

2. Izvērtējuma laukumu kopsavilkums

Izvērtējuma laukumi	Ilgtermiņa novērtējums pret LJVS	Vienības	Tendence
Tūja	Slikts	236,7	Pozitīva
Veczemju klintis	Vidējs	113,9	Stabila
Salacgrīva	Vidējs	128,9	Stabila
Kuiviži	Slikts	172	Pozitīva

Administratīvā teritorija	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	KOPĀ
Salacgrīvas novads	310,3	112,66	177,75	202,5	126	146,75	146,25	98,75	165
Tūja	290	NA	341	498	128	184	157	59	236,7
Veczemju klintis	NA	106	114	134	57	122	148	116	113,9
Salacgrīva	100	116	121	77	200	132	147	138	128,9
Kuiviži	541	116	135	101	119	149	133	82	172

MATERIĀLU ĪPATSVARŠ %

Plastmasa	45%
Putuplasts	6%
Audums	3%
Stikls un keramika	13%
Metāls	14%
Papīrs	13%
Gumija	2%
Koks	1%
Organika	2%
Cits	1%

TOP10 FRAKCIJAS

1.	Plastmasa cits	16%
2.	Metāls cits (naglas utml)	8%
3.	Būvmateriāli	7%
4.	Papīrs krūzes, ēdienu iepakojums	7%
5.	Plastmasas maisiņi	7%
6.	Cigaretes, izsmēķi un filtri	6%
7.	Plastmasas pudeļu vāciņi un korķi	5%
8.	Putas (izolācija un iepakojums)	5%
9.	Papīrs, ieskaitot laikrakstus	5%
10.	Stikla un keramikas gabali	4%
Kopā % TOP10		71%

Par JPA izvērtējuma programmu Salacgrīvas novadā

Vērtējot Salacgrīvas novada JPA datus un situāciju, jāņem vērā, ka novads ir viens no nedaudzajām teritorijām Latvijas piekrastē, kur JPA situācija pēdējos gados ir būtiski uzlabojusies. Tas noticis, neskatoties uz to, ka ilgtermiņa datos atainojas gan ārkārtas situāciju ietekme (kuģu atkritumi 2017. gada sezonā), gan atsevišķas problemātiskas nianšes, kas neatspoguļo pilnībā esošo situāciju (vēsturiskie atkritumi būvmateriālu un metāla frakciju sastāvā). Tāpat arī, jāņem vērā, ka Salacgrīvas JPA situāciju ietekmē arī ostu darbība un upju ienešu ietekmes.

Rekomendācijas rīcībā situācijas uzlabošanai

→ Vienreiz lietojamo plastmasas trauku un piederumu, kā arī iepakojuma *aprites ierobežojumi* piekrastes un pludmales publiskajos pašākumos.

→ *Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi publiskajās piekrastes zonās* (stāvlaukumi, pieejas, oficiālās peldvietas) - konteineru izvietojums, apsaimniekošanas regularitāte.

→ *Iedzīvotāju un apmeklētāju iesaiste* publiskās kampaņās un iniciatīvās, informējot par atkritumu ietekmi un iesaistot sakopšanas iniciatīvās.

→ Preventīvie pasākumi ostu ietekmes mazināšanai un upju ienešu daudzuma samazināšanai (sevišķi pavasara sezonā).

Labās prakses piemēri pasākumiem JPA situācijas uzlabošanā piekrastes pašvaldībās

TŪRISMS UN REKREĀCIJA

PASĀKUMS NR. 1

Pasākumi mazumtirgotāju motivēšanai un stimulēšanai atteikties no vienreizlietojamās plastmasas un cita plastmasas iepakojuma, veicinot arī vietējo depozīta sistēmu ieviešanu (galvenokārt, attiecībā uz dzērienu traukiem).

Apraksts

Pašvaldībām ir iespēja tirdzniecības un uzņēmējdarbības saskaņojumu procedūrās iekļaut nosacījumus atkārtoti lietojamu dzērienu trauku izmantošanai alkoholisko un cita veida dzērienu āra tirdzniecībā (ja ne visā pašvaldības teritorijā, tad tirdzniecībā pludmales un piekrastes zonās). Vietās, kur tas ir pieļaujams, tie var būt, piemēram, stikla trauki. Vietās, kur ir ierobežojumi stikla taras lietošanai, vienreizlietojamās plastmasas glāzes var aizstāt ar citu materiālu vai daudzkārt lietojamo cietās plastmasas taru, kas pēc tam tiek savāktas atpakaļ pie tirgotāja vai pakalpojuma sniedzēja un izmantota atkārtoti.

Savākšanas nodrošināšanai kā viena no iespējām ir vietējās depozīta sistēmas ieviešana dzērienu traukiem atsevišķa uzņēmuma, noteiktas teritorijas vai visas pašvaldības ietvaros. Šādu vienreizlietojamo plastmasas dzērienu trauku un citu vienreizlietojamās plastmasas produktu un iepakojuma ierobežošanas sistēmu ar pašvaldības iniciatīvu ir iespējams piemērot arī publiskos pasākumos.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Ekonomiskais instruments	Atkritumu rašanās novēršana	Atkritumi, kas saistās ar vienreizlietojamo iepakojumu un pārtikas un dzērienu plastmasas iepakojumu.

Labās prakses piemēri un pieredze

Zviedrija

“Vegovīzija” ir Zviedrijā notiekošs veģetārās un vegānās pārtikas gadatirgus, kas katru gadu norisinās trīs dažādās vietās. Katru pasākumu apmeklē vismaz 3000 apmeklētāju. Pasākuma organizatori ir izvirzījuši stingrus nosacījumus dalībniekiem, aizliedzot plastmasas maisiņu un vienreizlietojamās plastmasas izmantošanu.

Vēl viens piemērs ir Gotlandē notiekošā *Viduslaiku nedēļa*, kur organizators ir pieņēmis lēmumu ierobežot vienreizlietojamās plastmasas izmantošanu. Vienreizlietojamo trauku vietā dzērieniem tiek izmantotas no pārstrādātas plastmasas ražotas cietās plastmasas glāzes, kas pēc lietošanas tiek savāktas atpakaļ pie tirgotājiem. Šīs plastmasas glāzes ir iespējams arī iegādāties, tādējādi apmeklētāji

visā pasākumu ciklā nedēļas garumā var vairumā gadījumu atkārtoti izmantot vienu un to pašu dzērienu glāzi.

Upsalā notiekošajā *Forsranningen* festivālā, kas ir viens no šīs pilsētas lielākajiem un atraktīvākajiem publiskajiem pasākumiem (tā centrālais elements ir studentu organizēta regate) un pulcē interesentus no visas Zviedrijas, ņemot vērā neveiksmes centienos aizstāt vienreizlietojamās plastmasas glāzes ar papīra glāzēm, organizators izvēlējās līdzīgu risinājumu – iegādāties lielāku daudzumu atkārtoti izmantojamo cietās plastmasas glāžu. Tās pēc izmantošanas tiek savāktas atpakaļ, izmazgātas un ir izmantojamas atkārtoti.

Tallina, Igaunija

Kopš 2017. gada Tallinas pašvaldība ir izvirzījusi mērķi panākt vienreizlietojamās plastmasas materiālu galda piederumu un trauku izmantošanas pārtraukšanu pašvaldībā notiekošajos liela mēroga publiskajos pasākumos.

Ar iepirkuma procedūru palīdzību pašvaldība pirmā rāda piemēru. Katru reizi, kad iepirkuma procedūrā tiek izvēlēts pakalpojuma sniedzējs pasākuma organizēšanai, kritērijos tiek iekļauts vienreizlietojamās plastmasas trauku un galda piederumu aizliegums. Šādi paši kritēriji tiek attiecināti uz visiem citiem lielajiem publiskajiem pasākumiem, kuru norisei ir nepieciešams pašvaldības saskaņojums.

Turpmākajos gados Tallinā ir plānots vispārējs vienreizlietojamo materiālu aizliegums pašvaldībā, ieviešot vietējo depozīta sistēmu dzērienu glāzēm, pudelēm un šķīvjiem. Depozīta iemaksu ir izlemts nepiemērot tikai galda piederumiem, ņemot vērā konstatētos patērētāju paradumus, atgriežot galda piederumus kopā ar taru un traukiem.

Pašvaldība atbalsta arī citus risinājumus, kas veicina atteikšanos no vienreizlietojamiem traukiem, galda piederumiem un lieka plastmasas iepakojuma, kā arī veicina pāreju uz atkārtoti izmantošanu.

Minhene un Freiburga, Vācija

Liela mēroga publiskos pasākumos, kas norisinās uz pašvaldības tīpašumā esošas zemes, vienreizlietojamo dzērienu glāžu un galda piederumu ierobežojumi ir spēkā jau kopš 1990. gada. Pilsēta pasākumu organizētājiem piedāvā pārvadājamās trauku mazgājamās mašīnas un atkārtoti lietojamo trauku un galda piederumu komplektus.

Tiek lēsts, ka kopš šīs normas stāšanās spēkā līdz 2004. gadam, pasākumos radīto atkritumu apjoms samazinājās par pusi. Balstoties pieredzē, pašvaldība ir aprēķinājusi, ka, salīdzinoši augstākās, atkārtoti lietojamo trauku iepirkuma izmaksas attaisnojas jau pēc 7 - 11 lietošanas reizēm, ja tiek ņemtas vērā arī tās izmaksas, kas saistītas ar trauku mazgāšanu, teritoriju uzkopšanu un atkritumu apsaimniekošanu.

Kopš 2016. gada pašvaldībā, sadarbojoties pašvaldībai ar Freiburgas Universitāti, tiek īstenota iniciatīva *Freiburgas kauss*. Pilsētas kafējnīcās un tirdzniecības vietās vienreizējās kafijas glāzes aizstājusi atkārtoti izmantojama glāze, ko var iegādāties par 1 eiro un ko pieņem iesaistītās tirdzniecības vietas un ēdinātāji.

Latvija

Arī Latvijā 2019. gadā sekmīgi ir aizsākušies mēģinājumi ieviest publiskajos pasākumos vietējo depozītglāžu sistēmu. Šādi risinājumi, izmantojot iniciatīvas PATAPA glāzes tika ieviesti festivālos Lampa un Laba daba. Tāpat arī šādu sistēmu, vismaz mēģinājuma režīmā ir ieviesuši arī atsevišķi sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumi un izbraukuma tirdzniecības organizētāji citos publiskajos pasākumos.

i PAPILDU INFORMĀCIJA:

<https://seas-at-risk.org/images/pdf/publications/SeasAtRiskBackgroundreportSingleuseplasticsandmarineenvironment.compressed.pdf>

<https://www.facebook.com/patapaglazes/>

PASĀKUMS NR. 2

Iepirkumu vadlīnijas vienreizlietojamo plastmasas un citu materiālu piederumu izmantošanas samazināšanai.

Apraksts

Ar efektīvu un mērķtiecīgu publisko iepirkumu politiku palīdzību, kā arī konkrētiem atbalsta mehānismiem pašvaldības līmenī plastmasas atkritumu rašanās novēršanai un dalītai savākšanai, ir iespējams panākt būtiskus uzlabojumus.

Iepirkumu procedūrās ir iespējams izvirzīt nosacījumus, kas paredz atteikšanos no vienreizlietojamās plastmasas izmantošanas pasākumu rīkotājiem, pludmales un piekrastes teritoriju komercobjektu nomniekiem, jahtu ostām, kā arī komercdarbības veicējiem parkos un citās publiskās teritorijās.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Pašvaldību līmeņa politiskie un likumdošanas instrumenti	Atkritumu rašanās novēršana	<ul style="list-style-type: none">• Atkritumi, kas saistās ar vienreizlietojamo iepakojumu un pārtikas un dzērienu plastmasas iepakojumu.• Sadzīves atkritumi.• Plastmasas atkritumi.

Labās prakses piemēri un pieredze

Zviedrija

Organizācija *Keep Sweden Tidy* (Tīrai Zviedrijai - KST) ir izstrādājusi eko-pasākumu sertifikācijas instrumentu un metodoloģiju, lai atbalstītu organizatoru centienus meklēt zaļākus risinājumus praktiskajā pasākumu norisē. Lai saņemtu atzinības zīmi – sertifikātu, pasākumam ir jāizpilda virkne skrupulozu kritēriju. Kopš 1999. gada šo sertifikātu ir saņēmuši simtiem dažādu festivālu, sporta pasākumu, gadatirgu un konferenču, samazinot savu ietekmi uz apkārtējo vidi.

Hamburga, Vācija

Hamburgas pašvaldība ir izstrādājusi un pieņēmusi zaļā iepirkuma noteikumus pašvaldībā, aizliedzot virkni plastmasas vienreizlietojamus izstrādājumus – ne tikai traukus un galda piederumus, bet arī pudeles, kafijas kapsulas u.c.

Vīne, Austrija

Vīnē kopš 2011. gada ir spēkā noteikumi, kas paredz publiskos pasākumos dzērienus nodrošināt no vairākkārt izmantojamiem traukiem (atkārtoti izmantotas pudeles, lielie uzglabāšanas trauki un mucas). Tāpat arī atkārtoti izmantojamām jābūt arī glāzēm un krūzēm.

Pasākumos ar ēdināšanu tiek izmantoti atkārtoti lietotie galda piederumi (no keramikas, metāla, plastmasas materiāliem), izņemot situācijas, kad drošības apsvērumu dēļ tas nav iespējams un ir atļauts izmantot vienreizlietojamus galda piederumus. Tiem gan arī jābūt izgatavotiem no atjaunojamiem dabas resursiem, kā, piemēram, koka vai celulozes (papīrs, kartons).

i PAPILDU INFORMĀCIJA:

<https://www.hsr.se/miljomarkt-event>

<https://seas-at-risk.org/images/pdf/publications/SeasAtRiskBackgroundreportSingleuseplasticsandmarineenvironment.compressed.pdf>

PASĀKUMS NR. 3

Atkritumu savākšanas infrastruktūras uzlabošana un funkcionalitātes nodrošināšana.

Apraksts

Organizējot un plānojot atkritumu apsaimniekošanu publiskajās teritorijās, kā arī izvēloties infrastruktūras risinājumus un pakalpojumu sniedzējus, ir nepieciešams ņemt vērā virkni būtisku, bet bieži vien nepamanītu faktoru.

Pirmkārt, izvēlētajiem atkritumu konteineriem jābūt tādiem, lai nerastos riski plastmasas iepakojuma un citu vieglo atkritumu frakciju nonākšanai apkārtējā vidē (vēja, putnu vai savvaļas dzīvnieku ietekmē utml.). Izvēloties risinājumus atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras nodrošināšanai, izvēles spektrs kaut vai tikai konteineru jomā ir ļoti plašs – slēgtie; atvērtie; atveramie; ar spraugu vai bez; virszemes vai iebūvētie u.c. Tas, kādu risinājumu jūs izvēlaties ir atkarīgs no pieejamiem finanšu resursiem, vietējo apstākļu pārzināšanas un izpratnes (piemēram, problēmas ar putnu iznēsātiem atkritumiem), kā arī kultūras paradumiem vietējā sabiedrībā.

Ļoti būtiska ir ne tikai infrastruktūras esamība, bet arī tās novietojums. Novietojuma izvēlei jāpievērš pastiprināta uzmanība, jo no tās lielā mērā ir atkarīgs, vai cilvēki patiešām izmantos šo infrastruktūru. Tādēļ

konteineriem jābūt novietotiem vietās, kur garām ved dabiska cilvēku plūsma vai arī blakus ierastām pulcēšanās vietām.

Pārdomājot iespējas uzlabot atkritumu savākšanas infrastruktūru, vēlreiz jāpārlicinās, ka;

- Tās izmantošana ir viegli izprotama (ar grafiskām un pamanāmām instrukcijām) un lietotājam draudzīga.
- Ir iespējams vienā frakcijā ievietot elastīgo un cieto plastmasu.
- Infrastruktūra ir pieejama netālu no atkritumu rašanās vietas.
- Konteineru ietilpība ir aprēķināta atbilstoši noslodzei un pietiekama.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Tehnoloģiskie risinājumi, infrastruktūras uzlabošana	Atkritumu rašanās novēršana	<ul style="list-style-type: none">• Atkritumi, kas saistās ar vienreizlietojamo iepakojumu un pārtikas un dzērienu plastmasas iepakojumu.• Sadzīves atkritumi• Plastmasas atkritumi.

PASĀKUMS NR. 4

Publisko teritoriju uzkopšanas un apsaimniekošanas prakses organizēšana un uzlabošana.

Apraksts

Uzkopšanas un apsaimniekošanas rutīna iekļauj atkritumu konteineru iztukšošanu, manuālu lielāku atkritumu savākšanu no pludmales vai publiskas teritorijas, kā arī mehānisku mazāku atkritumu vienību (piemēram, izsmēķu) savākšanu ar specializētām tehnikas vienībām.

Regulāra atkritumu savākšana arī ārpus urbānajām teritorijām, saskaņā ar veiktajiem pētījumiem, palīdz arī samazināt atkritumu nelikumīgas piedrazošanas un atkritumu izgāšanas precedentu skaitu un maina sabiedrības paradumus.

Svarīgi, lai teritoriju uzkopšanas un apsaimniekošanas prakses rutīna ikdienā ietver arī ietvju un ielu uzkopšanu, neatstājot atkritumus, kas ar vēja, lietus vai citu apstākļu palīdzību var nonākt straumēs un/vai jūrā, kļūstot par jūras piesārņojošiem atkritumiem.

Plānojot publisko teritoriju uzkopšanas un apsaimniekošanas prakses uzlabojumu iespējas ir nepieciešams papildu uzmanību pievērst sezonālā specifikai, tūrisma noslodzes pīķa laikā piesaistot papildu spēkus piekrastes teritoriju uzkopšanai.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Tehnoloģiskie risinājumi, infrastruktūras uzlabojumi	Atkritumu rašanās novēršana	Sadzīves atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Limasola, Kipra

Limasolas pludmalē papildu kārtējiem atkritumu konteineru savākšanas un uzkopšanas darbiem, visā pludmales 3,2 kilometrus garajā zonā cauru gadu pašvaldība īsteno pludmales tīrīšanu (lielie atkritumi tiek savākti manuāli, mazās frakcijas – ar specializētu tehniku). Laikā no aprīļa līdz oktobrim pludmales tīrīšana norisinās divas reizes nedēļā, kamēr ārpus tūrisma sezonas (no novembra līdz martam) – vienu reizi.

Šīs iniciatīvas rezultātā ik gadus tiek savāktas apmēram 500 tonnas atkritumu, kas citādi būtu nonākuši jūrā. Apmēram 80% no šiem atkritumiem nāk no sauszemes avotiem (galvenokārt, tūrisma un rekreācijas aktivitātēm), kamēr 20% no jūras izcelsmes avotiem. Galvenie atkritumu veidi ir plastmasa, papīrs, stikls, cigarešu izsmēķi un dārzeni.

Stokholma, Zviedrija

Stokholmas pilsētā, saskaņā ar izvirzīto mērķi kļūt par pasaules viedāko pilsētu inovāciju un e-risinājumu izmantošanā, pēdējos gados tiek īstenoti daudz tematiskie projekti. Viens no tiem ir tā sauktais *Big Belly* jeb lielvēdera atkritumu konteineri, kas ir funkcionāli uzlaboti, papildinot konteineru sistēmu ar sekojošām inovācijām – ar saules enerģiju darbināmu iekšējo aplikāciju, kas mobilajām ierīcēm un sensoriem ļauj konstatēt konteineru piepildījuma līmeni uz ziņot par nepieciešamību veikt iztukšošanu. Tāpat arī katrs Lielvēdera konteiners ir aprīkots ar atkritumu presi.

Ja parastajiem konteineriem iztukšošana bija nepieciešama 1-3 reizes dienā, viedajām urnām šis iztukšošanas režīms, pateicoties sensoru sistēmai un preseī, ir samazināts līdz pat intervālam ne biežākam par

4 reizēm nedēļā. Tas nozīmē arī resursu ietaupījumu un transporta izmešu samazinājumu.

i **PAPILDU INFORMĀCIJA:**

http://www.marlisco.eu/Municipal_beach_cleaning_in_Limassol.en.html?articles=municipal-beach-cleaning-in-limassol-cyprus

<https://international.stockholm.se/governance/smart-and-connected-city/how-the-smart-city-develops/>

<https://bigbelly.com/platform/>

PASĀKUMS NR. 5

Pasākumi ar smēķēšanu saistīto atkritumu daudzuma samazināšanai, nodrošinot infrastruktūras uzlabojumus un veicinot atbildīgu un atbilstošu izsmēķu savākšanu un apsaimniekošanu.

Apraksts

Neskatoties uz arvien plašākajiem smēķēšanas ierobežojumiem publiskajās teritorijās, prakse rāda, ka pelnutrauku pieejamība vietās ar vidēju un augstu apmeklējumu intensitāti (parki, promenādes, citas pastaigu vietas) ir būtiska.

Ņemot vērā, ka daudzi izsmēķi tiek nomesti uz ielas, cilvēkiem dodoties iekštelpās vai mainot transporta veidus, šādās pulcēšanās vietās pelnutrauku pieejamība var sniegt pozitīvu ieguldījumu teritoriju kopējās tīrības nodrošināšanā.

Uzmanība jāpievērš arī urnu un konteineru dizainam un atbilstoši apsaimniekošanai, nodrošinot to regulāru un savlaicīgu iztukšošanu. Ja šie risinājumi nesniedz rezultātus, īpaši piekrastes zonās, jāstiprina kontroles un sodu mehānismi. Pieredze liecina, ka kontroles un sodu mehānismi ir efektīvi tikai tad, ja kontrole notiek un sodi tiek piemēroti.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Tehnoloģiskie risinājumi, infrastruktūras uzlabojumi	Atkritumu rašanās novēršana	Smēķēšanas atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Gēteborga, Zviedrija

2016. un 2017. gadā Gēteborgā tika uzsākti divi dažādi “motivēšanas jeb bakstīšanas taktikas” pilotprojekti izsmēķu daudzuma samazināšanai pilsētas ielās. 2016. gadā autobusu un tramvaju pieturās tika uzstādīti trīs dažādu dizaina veidu jauni pelnutrauki – melnā un oranžā krāsā, kā arī ar izmantotu mākslinieciska šablona apdruku.

2017. gadā projekts tika turpināts, uzlabojot konteineru izvietojuma stratēģiju. Uz melnajiem un oranžajiem pelnutraukiem tika izvietota informatīvā zīme ar balodi (norādot uz atkritumu radītajiem riskiem putniem), mudinot smēķētājus neizmest izsmēķus uz ielas, bet gan pelnutraukā. Tāpat arī atsevišķās vietās informatīvās zīmes pie pelnutraukiem tika aizstātas ar uzlīmēm uz ietvēm, lai tās tiktu labāk pamanītas un būtu uzskatāmākas.

“Vēlēšanu urnas” eksperiments, Lielbritānija

“Vēlēšanu urna” ir pielāgojams pelnutrauks, kas tika izveidots ar mērķi samazināt uz ielas nosviesto cigarešu izsmēķu daudzumu un ir pierādījis savu efektivitāti.

Katra šī moduļa pelnutrauka urna ir izveidota tā, ka uz tās ir atainoti jautājums ar divām atbilžu iespējām. Smēķētāji “atdod” savu balsi par vienu no atbilžu variantiem, iemetot izsmēķi atvērumā iepretim viņu izvēlētajai atbildei.

Izsmēķi uzkrājas urnā, kurai viena mala ir no stikla vai cita caurspīdīga materiāla un padara redzamu “balsojuma” rezultātu. Jautājumus un atbilžu izvēlēs urnas apsaimniekotājam vai tīrītājam ir viegli nomaiņīt. Jautājumu varianti var būt visdažādākie, atbilstoši attiecīgās vietas auditorijai – tie var būt jautri, tematiski, provokatīvi utt. Kā pierādījis šī eksperimenta īstenošanas laikā, šis urnu koncepts panāk ievērojamu publisko telpu piedrazojuma ar izsmēķiem samazinājumu.

<https://ballotbin.co.uk/>

Niederlande

Inovācijas projekts *Crow bar* (tulkojums iekļauj divas nozīmes kā Vārnu bars/Vārnu stabs) izmanto apmācītas vārnas, kas atnes uz ierīci cigarešu izsmēķi un saņem pretī barības devu. Atnestais materiāls tiek pārbaudīts ar sensoru, vai tas tiešām ir izsmēķis. Vairāk par projektu un iniciatīvu:

<https://www.crowdedcities.com/#thecrowbar>

Larnaka, Kipra

Kipras Tūrisma organizācija sadarbībā ar Larnakas Tūrisma padomi un pašvaldību ir izvietojusi dažādās stratēģiskās pilsētas pludmaļu noslogotākajās vietās desmit standus ar biodegradablām plastmasas glāzēm-pelnutraukiem.

Uz katra no stendiem ir informācija un instrukcijas, 100 pelnutrauki un speciāls atkritumu konteineris. Pludmales un piekrastes apmeklētāji var paņemt līdzīgu konusa veida plastmasas pelnutrauku, to novietojot sev blakus zālē, smiltīs vai starp akmeņiem atpūtas laikā un, dodoties prom, iztukšot pelnutrauku konteinerī un atstāt standā to lietošanai nākamajiem smēķētājiem.

<https://www.togetheryprus.org/en/about-us/>

Francija – risinājumi izsmēķu daudzuma mazināšanai

https://www.cleaneuropenetwork.eu/pdf/2017-06-28_GP.pdf

PASĀKUMS NR. 6

Dzeramā ūdens strūklakas, mobilās ūdens stacijas un ūdens uzpildes vietas publiskajos pasākumos un vietās.

Apraksts

Šī pasākuma mērķis ir mazināt plastmasas pudeļu izmantošanu un palielināt dzeramā ūdens pieejamību publiskajā vidē vietās un situācijās, kur iespējams bez veselības riskiem nodrošināt krāna vai avotu dzeramo ūdeni. Šādus risinājumus ir iespējams ieviest ar daudzveidīgiem instrumentiem, veicinot publiskajās vietās dzeramā ūdens pieejamību un panākot atkritumu daudzuma samazināšanu, mazinot nepieciešamību pēc plastmasas pudelēs pildītā ūdens iegādes.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Tehnoloģiskie risinājumi, infrastruktūras uzlabojumi	Atkritumu rašanās novēršana	<ul style="list-style-type: none">Sadzīves un iepakojuma atkritumiPlastmasas pudeles

Labās prakses piemēri un pieredze

Zviedrija

Dažādi publiskie pasākumi – no maratoniem līdz mūzikas festivāliem, ir bēdīgi slaveni ar radīto atkritumu daudzumu. Pašvaldībai, kā teritorijā

notiek šādi liela mēroga pasākumi, to norise bieži vien atstāj pēc sevis sarežģītus izaicinājumus, kas saistīti ar atkritumu kalnu savākšanu un tālāko apsaimniekošanu.

Viens no izplatītākajiem atkritumu veidiem publiskajos pasākumos ir plastmasas glāzes un pudeles.

Bluewater produkti piedāvā risinājumus, lai publiskie pasākumi varētu nākotnē atbrīvoties no šī negatīvā aspekta. *Bluewater* ūdens uzpildes stacijās, kas veidotas izvietojšanai publiskajos pasākumos, ir iespējams uzpildīt savos traukos atdzesētu negāzētu vai gāzētu ūdeni, izbeidzot nepieciešamību pēc plastmasas pudelēm un glāzēm.

<https://www.bluewatergroup.com/sv/bluewater-event/>

Kopenhāgena, Dānija

Pilsētā dažādās publiskajās vietās ir izvietotas apmēram 60 ūdens uzpildes stacijas, iedrošinot atkārtoti izmantojamo ūdens pudeļu plašāku lietojumu pilsētas iedzīvotāju un viesu vidū. HOFOR, uzņēmums, kas ir atbildīgs par šo staciju uzstādi un apsaimniekošanu, ir veicis aprēķinus, ka 1 litra ūdens CO₂ pēda ir 0,0002 kgco₂/1l, kamēr izmantojot parasto pudelēs pildīto ūdeni CO₂ emisijas no cikla sasniedz pat 0,18 kgco₂/1l.

<http://www.seas-at-risk.org/images/pdf/publications/SeasAtRiskBackgroundreportSingleuseplasticsandmarineenvironment.compressed.pdf>

ASV

Kopš 2016. gada, Tenesijas štatā notiekošajā Bonnarū Festivālā, ar mērķi samazināt plastmasas atkritumu daudzumu, tika uzsākta iniciatīva - *Uzpildes Revolūcija*. Tādēļ festivāla norises vietā ir uzstādītas dzeramā ūdens uzpildes stacijas, kā arī tiek pārdotas atkārtotai lietošanai piemērotas pudeles un metāla krūzes, popularizējot to iegādi ar

dažādiem atraktīviem motivācijas instrumentiem, piemēram, pēc uzpildāmā ūdens trauka iegādes tikt pie balvas, bezmaksas alus glāzes.

Jau 2016. gadā šī *revolūcija* deva ievērojamu efektu – saskaņā ar organizatoru aplēsēm, pasākumā tika izmantots par 800 tūkstošiem mazāk plastmasas pudeļu un 300 tūkstošiem mazāk plastmasas alus glāžu kā iepriekš.

Illinoisas štata Evanstonā pašvaldība piedāvā pasākumu organizatoriem iznomāt par simbolisku maksu – 100 ASV dolāriem par mobilās ūdens stacijas izvietojumu pasākumā. Jau 2014. gadā tā tika izmantota 55 dažādos pasākumos, samazinot plastmasas pudeļu patēriņu par apmēram 100000.

<https://www.plasticpollutioncoalition.org/pft/2017/6/12/refill-revolution-at-bonnaroo-diverts-2-mil-plastic-cup-and-water-bottles-from-landfill>

<https://www.banthebottle.net/articles/mobile-water-station-saves-over-99000-single-use-plastic-bottles/>

PASĀKUMS NR. 7

Peldošo plastmasas atkritumu savākšana un pasākumi peldošo plastmasas atkritumu rašanās novēršanai.

Apraksts

① Peldošas barjeras uzstādīšana atbilstoši upes straumes specifikai netālu no upes, straumes vai kanāla ietekas jūrā, ar mērķi uztvert peldošos atkritumus. Šādas barjeras apkopei ir nepieciešama regulāra atkritumu izvākšana, līdz ar to jārēķinās ar nepieciešamību nodrošināt atbilstoši apmācītu un aprīkotu personālu.

② Veiciniet atbildīgu laivotāju un atpūtas kuģotāju uzvedību, izmantojot upes un ūdensceļus. Veiciniet ekosertifikācijas un vides pārvaldības sistēmu ieviešanu jahtu ostās.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Tehnoloģiskie risinājumi, infrastruktūras uzlabojumi	Savākšana un atkritumu rašanās novēršana	<ul style="list-style-type: none">• Sadzīves atkritumi• Plastmasas pudeles• Plastmasas un iepakojuma atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Turcija

Atkritumu savākšanas kuteri katru dienu no jūras savāc dažādus peldošos atkritumus (plastmasas maisiņus, balonus, virves, sanitāros atkritumus, stikla un plastmasas pudeles, šķiltavas, alumīnija dzērienu kārbas). Dežūru maršruts tiek izplānots un saskaņots ar atbalsta komandu krastā. Savāktie atkritumi pēc tam tiek nogādāti uz atkritumu tālāko apsaimniekošanu un pārstrādi.

<http://www.marlisco.eu/sea-surface-marine-litter-cleaning-operation-turkey.en.html?articles=sea-surface-marine-litter-cleaning-operation-turkey>

Pie Adūras upes ietekas jūrā, rūpīgi izvēloties vietu, ir uzstādīta peldošā barjera atkritumu uztveršanai un savākšanai, nodrošinot regulāru atkritumu izvākšanu un tālāko apsaimniekošanu. Šādā veidā izdodas novērst liela atkritumu apjoma nonākšanu jūrā.

http://www.marlisco.eu/Installation_of_a_barrage.en.html

Katru vasaru kopš 2012. gada viena no aktīvākajām Francijas organizācijām, kas strādā ar atkritumu jautājumiem *Gestes Propres* īsteno kampaņu “Es burāju, es šķiroju”, kas nu jau ir kļuvusi plaši pazīstama. Kampaņa tika aizsākta ar mērķi mainīt cilvēku uzvedību un samazināt jūras piesārņojošo atkritumu rašanās riskus un tā sākotnēji iedrošināja burātājus, esot ceļojumos, neizmest atkritumus pār bortu, bet tos savākt un šķirot. Ar kampaņas palīdzību nu jau ir aizsniegti un uzrunāti apmēram 200 tūkstoši burātāju. Organizācija piedāvā speciālus atkritumu maisus šķirojamiem atkritumiem, kā arī citiem atkritumu veidiem. Kampaņā ir iesaistījušās jau 50 jahtu ostas.

<https://www.cleaneuropenetwork.eu/fr/blog/eliminating-marine-litter-signature-campaign-gets-boaters-on-board/anv/>

Starptautiskā Zilā Karoga programma

Zilā Karoga programma ir starptautiska ekosertifikācijas sistēma, kas tiek īstenota 47 pasaules valstīs, arī Latvijā. Viena no sertifikācijas kategorijām ir arī jahtu ostas. Programmas kritēriji piedāvā metodoloģiju jahtu ostām augstas kvalitātes apsaimniekošanas nodrošināšanai, kā arī paredz virkni preventīvo pasākumu īstenošanu jūras piesārņojošo atkritumu jomā un atkritumu rašanās novēršanai no jahtu tūrisma.

www.blueflag.global

Sabiedriskās kampaņas un pasākumi izpratnes paaugstināšanai par atkritumu šķirošanu un dalīto atkritumu vākšanu.

Apraksts

Sabiedriskās kampaņas var tikt plānotas un īstenotas dažādos veidos un ar dažādu ieviešanas instrumentu palīdzību. Būtiski ir, lai to mērķis būtu ne tikai uzmanības pievēršana atkritumu jautājumiem, bet arī ilgtspējīga resursu un atkritumu apsaimniekošana un to norisē būtu iesaistītas dažādas sabiedrības grupas.

Vides un atkritumu problemātikas jautājumu aktualizēšana pasākumu norises vietās, kur patēriņa tēma ir sevišķi redzama, var nest būtisku ietekmi pozitīvu pārmaiņu veidošanā. Darbs ar patērētājiem var norisināties arī iesaistot tūrisma un mazumtirdzniecības sektorus, īpaši, ja runa ir par tādiem plastmasas frakciju atkritumiem kā maisiņi un pudeles. Tāpat arī ikdienas pasākumu norisē, kas nav sasaistīti ar kādām vides kampaņām vai papildu iniciatīvām, ir vērts pārliecināties par pamata atkritumu apsaimniekošanas informācijas pieejamību.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Kopīga pārvaldība un brīvprātīgās iniciatīvas	Atkritumu rašanās novēršana	<ul style="list-style-type: none"> • Pārtikas un dzērienu patēriņa atkritumi • Plastmasas pudeles • Iepakojuma atkritumi • Plastmasas atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Lihtenvoorde, Nīderlande

Katru gadu arvien lielāks skaits motobraucēju sapulcējas vienā no Nīderlandes austrumu daļas mazpilsētām Lihtenvoordē uz savu Eiropas lielāko ikgadējo festivālu un izstādi *Zwarte Cross*. 2017. gadā šis pasākums pulcēja vairāk kā 200000 apmeklētāju.

Festivāla norisi bagātina pasākumi, kas vērsti uz atbildīgu atkritumu apsaimniekošanu. Pirmkārt, visā festivāla teritorijā ir izvietotas atkritumu apsaimniekošanas salas – konteineru laukumi. Bet galveno uzmanību atkritumu apsaimniekošanai festivāls piesaista ar īpašām zvaigznēm – motocikliem, kas pārvietojas pa pasākuma teritoriju un ir aprīkoti ar atkritumu urnām.

<https://www.cleaneuropenetwork.eu/fr/blog/zwarte-cross-how-bikers-keep-their-festival-clean/ant/>

Eiropas nedēļa atkritumu daudzuma samazināšanai

Kopēja ES iniciatīva, kuras ietvaros norisinās dažādi pasākumi un akcijas ar mērķi pievērst uzmanību atkritumu problemātikai un popularizēt ilgtspējīgus risinājumus.

<http://www.ewwr.eu/en/project/main-features>

PASĀKUMS NR. 9

Uzņēmēju motivēšana un atbalsta sniegšana atkritumu rašanās novēršanas pasākumu ieviešanai vietējā mērogā.

Apraksts

Izveidojiet atbalsta un motivācijas mehānismus, kas izceltu un novērtētu tos vietējos uzņēmējus, kuri atbilst noteiktam kritēriju kopumam un ir uzlabojuši savu uzņēmējdarbības praksi, īstenojot vides iniciatīvas un samazinot savu ietekmi uz apkārtējo vidi, tai skaitā, arī attiecībā uz jūru piesārņojošo atkritumu rašanās novēršanas centieniem. Lai veicinātu līdzdalību un popularizāciju, sasaistiet šādu konkursu vai cita veida motivācijas mehānismu ar iespējām iegūt arī naudas balvu.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomiskie instrumenti • Kopīga pārvaldība un brīvprātīgās iniciatīvas 	Atkritumu rašanās novēršana	<ul style="list-style-type: none"> • Pārtikas un dzērienu patēriņa atkritumi • Plastmasas pudeles • Iepakojuma atkritumi • Plastmasas atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Spānija

Spānijas Bioloģiskās daudzveidības fonds (Fundacion Biodiversidad), kas ir viena no Spānijas Lauksaimniecības, pārtikas un vides ministrijas paspārnē esošajām institūcijām, ir izstrādājis *Labas vides prakses 10 iniciatīvu* sarakstu. Ar to saistītās kampaņas ietvaros pludmales tirdzniecības vietas ir aicinātas parakstīt apņemšanos par konkrētu principu ievērošanu savā darbībā.

Kopš 2012. gada, lai pievērstu papildu uzmanību saistībā ar šo iniciatīvu sarakstu, tiek īstenots arī konkurss par "Atbildīgāko pludmales tirdzniecības vietu/kafejnīcu", katru gadu konkursa uzvarētājiem iegūstot naudas balvu. Gan naudas balva, gan papildu komunikācijas un reklāmas iespējas ir labi uzņemtas un novērtētas nozarē un apņemšanos ir parakstījušas jau vairāk kā 500 pludmales tirdzniecības vietas, īstenojot praktiskās aktivitātes atkritumu rašanās novēršanai.

http://www.marlisco.eu/Responsible_Snack_Bar.en.html?articles=responsible-snack-bar-project-spain

Austrālija

Zaļā galda sertifikāts izceļ to restorānu un sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumu darbu, kas savā uzņēmējdarbībā respektē zaļā iepirkuma, vides aizsardzības un sabiedrības iesaistes principus. Lai sertifikātu iegūtu un saglabātu, ir jāizpilda virkne kritēriju, piemēram, jānodrošina atbilstoša atkritumu apsaimniekošana, tai skaitā arī rīcības pārtikas atkritumu rašanās novēršanai.

http://rca.asn.au/rca/wp-content/uploads/2017/11/BRF_Green_Table.pdf

Starptautiskā Zaļās Atslēgas sertifikācijas programma

Zaļās Atslēgas programma ir starptautiska ekosertifikācijas sistēma, kas tiek īstenota 60 pasaules valstīs, arī Latvijā. Tās mērķis ir tūrisma nozares negatīvās ietekmes uz apkārtēju vidi mazināšana.

Programmas kritēriji piedāvā metodoloģiju tūrisma uzņēmumiem (viesnīcas, kempingi, sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumi, konferenču centri, izklaides centri) augstas kvalitātes apsaimniekošanas nodrošināšanai, kā arī paredz virkni preventīvo pasākumu īstenošanu jūras piesārņojošo atkritumu jomā un atkritumu rašanās novēršanai.

www.greenkey.global

PASĀKUMS NR. 10

Sabiedriskās iniciatīvas plastmasas atkritumu rašanās novēršanai.

Apraksts

Vides informācijas izvietošana atbilstošā laikā un maksimāli pietuvināti vietām un situācijām, kas rada atkritumu rašanās vai nepilnīgas atkritumu apsaimniekošanas riskus, var dot lielu pozitīvu efektu situācijas uzlabojumos. Arī informācija par alternatīvām konkrētiem plastmasas vai iepakojuma produktiem var sniegt ieguldījumu patēriņa samazināšanā.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
<ul style="list-style-type: none">• Ekonomiskie instrumenti• Kopīga pārvaldība un brīvprātīgās iniciatīvas	Atkritumu rašanās novēršana	<ul style="list-style-type: none">• Pārtikas un dzērienu patēriņa atkritumi• Plastmasas pudeles

Labās prakses piemēri un pieredze

Zviedrija

Organizācija Keep Sweden Tidy (Tīrai Zviedrijai - KST) 2017. gadā aizsāka kampaņu "Pārdomā/Lieto vēlreiz", kas bija mērķēta uz plastmasas maisiņu izmantošanas samazināšanu. Ātrā laikā kampaņa sasniegta atzīstamus rezultātus. Vairāk informācijas par norisi un izmantoto metodiku var izlasīt kampaņas mājas lapā.

<https://www.hsr.se/re-thinkre-use>

Ķīna

Pēdējā salmiņa kustība no Honkongas, ar starptautiskās vides organizācijas Sea Shepard atbalstu, aizsāka iniciatīvu ar mērķi aizvietot parastos plastmasas dzeramos salmiņus ar salmiņiem no alternatīviem un ilgtspējīgiem materiāliem. Tādēļ pilsētā daudzās kafējnicās, bāros un stendos šie salmiņi, kas izgatavoti no eikalipta koka celulozes, kļuva pieejami par pašizmaksas cenu. Lai gan to pašizmaksa ir dārgāka par plastmasas salmiņiem, ar izglītojošu kampaņu palīdzību to izmantošana kļūst arvien populārāka. Kampaņas pirmajā gadā salmiņi tika

izplatīti 26 dažādās vietās, novēršot vairāk kā 300000 plastmasas salmiņu izlietošanu. Iniciatīvas mērķis ir paplašināt kampaņas aktivitātes visa Āzijas reģionā.

<http://www.last-straw.org/>

PASĀKUMS NR. 11

Inovācijas atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras pilnvērtīgai izmantošanai.

Apraksts

Viens no veidiem kā samazināt atkritumu daudzumu, tai skaitā publisko teritoriju piedrazojuma problēmas pilsētvidē, ir radoši izvērtēt risinājumus atkritumu apsaimniekošanā un infrastruktūras aspektos (konteineru dizainā un izvietojumā), veicot uzlabojumus un īstenojot jaunas idejas, kas sabiedrībai palīdz vai liek atcerēties par atbildīgu uzvedību apkārtējā vidē.

Kā pierādījies, ar svaigām idejām un inovācijām ir iespējams būtiski uzlabot situāciju, padarot atkritumu konteineru izmantošanu pieejamāku un plašāk izmantotu.

Dažas no šīm stratēģijām ietver:

- Stimulu taktika — veicināt atkritumu konteineru izmantošanu popularizējot uzskatu, ka tā ir pareizā uzvedība.
- Dizaina uzlabojumi — specifiskām vietām (piemēram, ātrgaitas šoseju malās utml) izmantot īpaša dizaina atkritumu konteinerus un urnas.
- Tīrie grafiti un ielu māksla vides tēmu atpazīšanas veicināšanai — videi draudzīgs risinājums, kas cilvēkus uzrunā un ieinteresē atkritumu infrastruktūras izmantošanai.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Ekonomiskie instrumenti	Atkritumu rašanās novēršana	<ul style="list-style-type: none">• Pārtikas un dzērienu patēriņa atkritumi• Iepakojuma atkritumi• Plastmasas pudeles

Labās prakses piemēri un pieredze

Kopenhāgena, Dānija

Stimula taktikas izmantošana Kopenhāgenā aizsākās ar pilotprojektu, ko īstenoja speciālisti no šīs inovāciju jomas uzņēmuma iNudgeyou. Pilotprojekta ietvaros pilsētā uz ietvēm tika uzkrāsoti pēdu nospiedumi, kas veda uz tādā pašā krāsā nokrāsotiem atkritumu konteineriem. Eksperimenta laikā gājējiem pirms projekta uzsākšanas (pirms ietvju marķēšanas) un projekta laikā tika izdalīti saldumi – konfektes ietinamajos papīros un vēlāk uzskaitīts zemē nomesto papīru daudzums. Rezultātā pierādījās, ka šis vienkāršais marķējums samazināja projekta pilotperioda laikā zemē nomesto atkritumu daudzumu par 46%. Arī pēc pilotprojekta beigām atkritumu daudzuma samazinājums saglabājās par vismaz ceturtdaļu. Kopš šī projekta beigām Kopenhāgenas pilsēta ir nomarķējusi daudzas citas ietves ar gaiši zaļiem pēdas nospiedumiem norādot uz konteineru un atkritumu urnu atrašanās vietu.

<https://www.hsr.se/re-thinkre-use>

Skotijas Zero Waste organizācija ir sagatavojusi ideju un praktisko risinājumu apkopojumu uzlabojumiem atkritumu apsaimniekošanā.

https://www.zerowastescotland.org.uk/sites/default/files/ZWS%20guide%20Binfastructure_AW2.pdf

PASĀKUMS NR. 12

Skolu iesaistīšana aktivitātēs, paaugstinot sabiedrības izpratni par atkritumu radītajām problēmām.

Apraksts

Atkritumu lieka radīšana, kā arī apkārtējās vides piedrazošana ir uzvedībā balstīta problēma. Tādēļ skolu un izglītības institūciju iesaistīšana gan jauniešu, gan plašākas sabiedrības izpratnes paaugstināšanā par šīm lietām skar tieši problēmas sakni.

Kā veiksmīgākais šāda skolu un jauniešu iesaistes modeļa piemērs, protams, jāmin Ekoskolu programmas pieredze visa pasaulē, tomēr netrūkst arī citu iespēju.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Līdzdalība pārvaldē un brīvprātīgās iniciatīvas	Atkritumu rašanās novēršana	Sadzīves atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Ekoskolu programma ir viens no visaptverošākajiem un arīdzan populārākajiem vides izglītības modeļiem pasaulē. Programmas pamatā ir vienkāršas un brīvi piemērojamas, bet tai pat laikā savu efektivitāti jau drīz apliecinošas vides pārvaldes sistēmas izveide skolā. Bet šī programma neaprobežojas tikai ar vides pārvaldību skolā, jo tā veicina izpratni par vidi, saistot to ar daudziem mācību priekšmetiem, veido attieksmi un vērtības, interesi par vidi un līdz ar to arī vēlmi rīkoties, pie tam procesā iekļaujot ne tikai skolas dzīvē iesaistītos, bet arī apkārtējo sabiedrību, tādējādi veicinot kopējo vides apziņas attīstību.

Ekoskolu programmas simbols, atpazīstamākais elements un arī viens no tās veiksmes pamatcēloņiem ir stimula sistēma skolām par sekmīgu līdzdalību programmas aktivitātēs un to prasību pilnīgu ieviešanu – Zaļā Karoga balva.

Pašlaik Ekoskolu programmā ir iesaistītas vairāk kā 59 000 skolu 68 pasaules valstīs. Arī Latvijā tās ir vairāk kā 250 izglītības iestādes, sākot no PII līdz par augstskolām. Sevišķi jāuzsver, ka šī programma nekonkurē ar citām vides izglītības iniciatīvām, bet rada ietvaru koordinētam un sekmīgam ilgtermiņa darbam ar vides izglītības jautājumiem skolās.

Ekoskolas ir atvērta un demokrātiska programma, kas sniedz iespēju skolēniem veidot un īstenot aktīvu attieksmi un pieņemt lēmumus par vides uzlabošanu gan skolā, gan mājās. Skolas līdzdalība Ekoskolu programmā norisinās caur vides pārvaldes sistēmas izveidošanu un darbību, kā arī skolas regulāru darbu ar apkārtējās vides jautājumiem.

Otrs Ekoskolu programmas būtisks pamats ir koncentrēts darbs ar aktuālu vides tematiku jeb darbs Ekoskolu tematiskajās grupās. Katru gadu Ekoskolu programmā iesaistītajai skolai ir jāizvēlas kāds no tematiem, ar kuru visa gada garumā tiek strādāts pastiprināti, mēģinot

attiecīgās vides problemātikas apzināšanā un problēmu risinājumu meklējumos iesaistīt iespējami plašāku skolas un sabiedrības daļu. Latvijā skolas katru gadu var izvēlēties savu galveno tēmu.

www.ecoschools.global

www.videsfonds.lv/ekoskolas

<https://www.hsr.se/valkommen-till-gron-flagg>

PASĀKUMS NR. 13

Atbalsts vietējo kopienu iniciatīvām teritoriju sakopšanā (praktisko aktivitāšu kombinēšana ar vides izglītības aktivitātēm).

Apraksts

Pašvaldības atbalsts šādām iniciatīvām ir ļoti būtisks, jo tas palīdz rosināt izmaiņas gan attieksmē, gan uzvedībā vietējā sabiedrībā, kā arī veicina iedzīvotāju sadarbību ar pašvaldību. Tādēļ līdzdalība šādu iniciatīvu attīstīšanā, plānošanā un praktiskās norises nodrošināšanā (atbalsts cimdu, atkritumu maisu un cita inventāra sagādāšanā) visbiežāk nes pozitīvu atdevi ilgākā laika termiņā. Tāpat svarīga ir pašvaldības iesaistīšanās atkritumu izvešanas koordinēšanā un atbalsts pasākuma ietvaros īstenojamām vides aktivitātēm.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Līdzdalība pārvaldē un brīvprātīgās iniciatīvas	Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi	Sadzīves atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Zviedrija

Sabiedriskā organizācija Keep Sweden Tidy (Tīrai Zviedrijai - KST) katru gadu rīko kampaņu skolu jauniešu iesaistei atkritumu problemātikas risināšanā - "Vi Håller Rent". Šī kampaņa tiek īstenota galvenokārt kā vides izglītības iniciatīva, jo ir pierādījies, ka tie jaunieši vai vecāki, kuri ir piedalījušies sakopšanas aktivitātēs, maina savus paradumus un attieksmi pret atkritumu izmešanu apkārtējā vidē. Kampaņa ir kļuvusi par vienu no vērienīgākajām vides akcijām Zviedrijā, pulcējot 650 līdz 800 tūkstošus dalībnieku katru gadu.

Pašvaldības aktīvi piedalās kampaņā dažādos veidos:

- Saņemot no organizatoriem un izplatot tālāk bezmaksas materiālus tiem partneriem, kas pašvaldībā piedalās kampaņas praktiskajās aktivitātēs.
- Palīdz dalībniekiem ar atkritumu izvešanu vai cita veida praktisko atbalstu savāktu atkritumu tālākā apsaimniekošanā kā, piemēram, pagarinot attiecīgajās dienās šķirošanas laukumu darba laiku utml.
- Organizē paši savus pašvaldības līmeņa pasākumus, talkas un sacensības, veicinot plašāku vietējās sabiedrības iesaisti kampaņā.

i PAPILDU INFORMĀCIJA:

<https://www.hsr.se/vi-haller-rent>

<https://www.hsr.se/sites/default/files/vagledning-kommun-vihallerrent.pdf>

Kopš 2012. gada *Keep Sweden Tidy* arī organizē ikgadēju pludmaļu tīrīšanas pasākumu, kas nu ir kļuvusi par sociālo tīklu aktivitātēs balstītu nacionālu kampaņu. Tās ietvaros ikviens interesents ir aicināts organizēt pats savu, vienkāršu pludmales sakopšanas aktivitāti sev tuvākajā vietā. Kampaņas mērķis ir pievērst sabiedrības uzmanību jūras piesārņojošo atkritumu tematikai un palielināt izpratni par tās būtiskumu. 2018. gadā kampaņā iesaistījās vairāk kā 37000 dalībnieku. Kampaņas noslēgums ir sasaistīts ar ziemeļvalstu kopīgo piekrastes sakopšanas dienu.

<https://www.hsr.se/radda-haven-med-oss>

Tallina, Igaunija

Tallinas pilsēta, kopš 2007. gada, organizē talkas un sakopšanas pasākumus. Tās ietvaros iedzīvotāji ir aicināti iesaistīties pilsētas publisko teritoriju – ielu, parku un pludmaļu sakopšanā. Talkas tiek organizētas, padomājot par pasākuma atraktivitāti dažādām iedzīvotāju grupām un tās ietver izklaidējošus un kultūras elementus, kas bagātina praktisko aktivitātes norisi pēc tās noslēguma. Tiek domāts arī par vides izglītības komponenti pasākumu norisē. Katru gadu Tallinas pašvaldība izdod informatīvu brošūru, kas ir pieejama visiem iedzīvotājiem un tajā ir visa nepieciešamā informācija par pieejamām atkritumu šķirošanas un apsaimniekošanas opcijām, kā arī infrastruktūras objektiem pašvaldībā. Kopš 2015. gada šī kampaņa tiek īstenota sadarbībā ar Helsinku, Turku un Sanktpēterburgas pašvaldībām.

<https://www.tallinn.ee/heakorrauu/>

PASĀKUMS NR.14

Sabiedrības izglītošana par atkritumu (un notekūdeņu) ietekmi uz jūras vidi.

Apraksts

Veiciet inventarizāciju un kartēšanu par pašvaldības teritorijā esošām notekām, kuru izvadi saistīti ar ūdensceļiem. Ar informēšanas un izglītības kampaņu atgādiniet vietējai sabiedrībai un tūristiem, ka katrs uz ielas vai šajās notekās nomestais atkritums var nonākt tuvējā upē, ezerā, kanālā vai pat jūrā tādējādi radot piesārņojumu un apdraudot dzīvo dabu.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Tehnoloģiskie risinājumi, infrastruktūras uzlabojumi	Atkritumu rašanās novēršana	<ul style="list-style-type: none"> • Food- and beverage related waste • Consumption waste • Plastic waste

Labās prakses piemēri un pieredze

"Dzeltenās zivs" kampaņa

Vienkāršs projekts, kas sevi pierādījis kā ļoti efektīvs komunikācijas instruments. Projekta ietvaros noteku tuvumā tiek uzkrāsots dzeltenas zivs attēls, liekot cilvēkiem atcerēties, ka izmestie atkritumi var nonākt jūrā un/vai pludmalē.

<https://www.gov.uk/government/publications/avoiding-pollution-yellow-fish-scheme>

Lietus ūdens kanalizācijas sistēmu izveide, apkope un uzlabošana.

PASĀKUMS NR. 15

Cieto atkritumu/smilšu uztvērēju (vai citu filtrācijas sistēmu) uzstādīšana pie notekām, kas nav savienotas ar ūdens attīrīšanas sistēmām.

Apraksts

Smilšu uztvērēji var uzkrāt dažāda veida atkritumus pirms nonākšanas līdz ūdensceļiem. Jārēķinās, ka filtru vai sieta sistēmai jābūt samērā smalkai, lai tā notvertu dažādos plastmasas atkritumus. Līdz ar to, uzstādot šādas filtru sistēmas, jāreķinās ar regulāru darba ieguldījumu filtru tīrīšanā un apkopē. Šāda pasākuma mērķis ir uzlabot atkritumu savākšanu no vietām, kur ir riski atkritumu nonākšanai līdz ūdensceļiem un sekojoši – ūdens vidē.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Tehnoloģiskie risinājumi, infrastruktūras uzlabojumi	Atkritumu rašanās novēršana	Plastmasas un patēriņa/iepakojuma atkritumi

Apraksts

Šī aktivitāte ir paredzēta tādām kanalizācijas sistēmām, kur kopā saņāk lietusūdens noteces no ielām un māsaimniecību kanalizācija. Atkritumi no ielām un citām teritorijām lietus laikā var tikt ieskaloti notekūdeņu sistēmās, kur atkritumi var uzkrāties un pārplūžu laikā tikt novadīti apkārtējā vidē, bieži vien kopā ar neattīrītiem notekūdeņiem.

Tā kā šī daudzviet ir zināma un izplatīta problēma, ūdens kanalizācijas sistēmu uzlabojumiem jābūt prioritāriem, domājot par investīcijām pasākumos, kas perspektīvā, līdztekus citiem ieguvumiem, uzlabo arī JPA situāciju.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Tehnoloģiskie risinājumi, infrastruktūras uzlabojumi	Atkritumu rašanās novēršana	Plastmasas un patēriņa/iepakojuma atkritumi

PASĀKUMS NR.17

Kanalizācijas sistēmu apkope un tīrīšana.

Apraksts

Kanalizācijas sistēmu plānveida uzlabošana, lai izvairītos no atkritumu un neattīrītu notekūdeņu nonākšanas apkārtējā vidē lietusgāžu un ekstrēmu laikapstākļu rezultātā. Šī aktivitāte attiecināma uz tām vietām, kur vienā sistēmā nonāk gan māsaimniecību, gan lietusūdens notekūdeņi. Ir vairākas iespējas sistēmas uzlabot un veikt preventīvos darbus – vai nu izveidojot filtrācijas sistēmas, kas nodala cietos atkritumus (bet tas ir dārgi), vai palielinot notekūdens rezervuāru ietilpību, lai ekstrēmu laikapstākļu gadījumā nenotiktu pārplūdes.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Tehnoloģiskie risinājumi, infrastruktūras uzlabojumi	Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi	<ul style="list-style-type: none">• Consumption waste• Plastic waste

PASĀKUMS NR.18

Sabiedrības izglītošana par sanitāro atkritumu pareizu izmešanu un citiem ar notekūdens kanalizācijas sistēmām saistītiem atkritumu piesārņojuma jautājumiem.

Apraksts

Nemot vērā, ka sanitārie atkritumi, kas nonāk jūrā un pludmalēs no kanalizācijas sistēmām, daudzviet ir liela problēma, šis pasākums ar sabiedrības informēšanas un izglītošanas instrumentu izmantošanu palīdz šo problēmu samazināt un novērst. Pasākuma ietvaros īstenojamas kampaņas, izskaidrojot problēmas, kas rodas no sanitāro atkritumu iemešanas kanalizācijā un aicina cilvēkus atbildīgi izturēties pret šo atkritumu izmešanu gan savās mājās, gan izmantojot publiskās labierīcības.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Līdzdalība pārvaldē un brīvprātīgās iniciatīvas	Atkritumu rašanās novēršana	Patēriņa un iepakojuma atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Zviedrija

Ieskats Haninges pašvaldības kampaņā par sanitāro atkritumu izmešanu.

<https://www.haninge.se/siteassets/bygga-bo-och-miljo/vatten-och-avlopp/slang-ratt-i-toalett/infoblad.pdf>

Kappalas ūdens kanalizācijas attīrīšanas uzņēmuma informācija.

<http://kappala.se/skrap>

Apvienotā karaliste

“Nenoskalo podā” ir mērķtiecīga informācijas kampaņa, kas pievēršas sievietēm vecumā no 15-45 gadiem, aicinot neizmest izlietotās higiēnas preces kanalizācijā, bet atbilstoši ievietot maisiņā un konteinerī. Šī kampaņa tika aizsākta 2002. gadā, vairāk kā 6000 skolās visā valstī. Ar dažādām informatīvām aktivitātēm tā informē gan jauniešus, gan plašāku sabiedrību. Viens no kampaņas aspektiem ir arī ražotāju iesaistīšana tās norisē, aicinot izvietot uz produktiem atbilstīgu vizuālo informāciju.

Vairāk par kampaņas dažādajām aktivitātēm:

<http://thinkbeforeyouflush.org/international-links/>

VISPĀRĒJĀ ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANA UN SAVĀKŠANAS SISTĒMA

PASĀKUMS NR. 19

Atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumu darbības efektivitātes izvērtēšana.

Apraksts

Pašvaldībās atkritumu apsaimniekotāji darbojās uz konkursa kārtībā izcīnīta līguma saistību pamata. Parasti līgumos tiek iekļauti arī darbības efektivitātes izvērtējuma kritēriji. Izvērtēšanu un šo kritēriju formulēšanu

var īstenot vairākos veidos – viens no veidiem ir rezultātu kvantificēts izvērtējums (piemēram, pārstrādes apjomi, šķīrto atkritumu īpatsvars un citi parametri).

Vēl viena iespēja atkritumu apsaimniekotāja darba vērtēšanai ir tādu kritēriju iekļaušana, kas saistās ar nodrošinātā pakalpojuma kvalitātes aspektiem. Ja vismaz elementārā līmenī tiek kvantitatīvā veidā aprakstīta sasaiste starp servisa kvalitāti un sagaidītajiem rezultātiem atkritumu hierarhijas kontekstā, tad kvantitatīvu procesa indikatoru izvirzīšana servisa kvalitātes vērtēšanai var sniegt vērtīgus instrumentus pakalpojuma kvalitātes monitoringam.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Pašvaldību līmeņa politiskie un likumdošanas instrumenti	Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas uzlabojumi	Sadzīves atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

D. Hogg, Dr., et. al. Municipal waste performances contracts. Eunomia, 2014.

PASĀKUMS NR. 20

Atkritumu rašanās novēršanas pašvaldības līmeņa plānu un stratēģiju izveide.

Apraksts

Viens no instrumentiem, kas palīdz mērķtiecīgi strādāt ar atkritumu rašanās novēršanas pasākumiem gan jūras piesārņojošo atkritumu, gan plašākā atkritumu apsaimniekošanas kontekstā ir vietējo atkritumu apsaimniekošanas plānu izstrāde un pieņemšana, neatkarīgi no tā, vai šī ir obligāta prasība valsts mērogā. Šis ilgtermiņa plāns koordinē pašvaldības aktivitātes atkritumu apsaimniekošanas jomā un nosaka instrumentus un praktiskās aktivitātes atkritumu daudzuma samazināšanā un atkritumu rašanās novēršanā. Plānā pašvaldība var izvirzīt savus pārbaudāmus mērķus dalītās atkritumu savākšanas un pārstrādes procentu pieaugumam, vides risku samazināšanai no atkritumiem, kā arī izstrādāt pārraudzības mehānismus. Atkritumu apsaimniekošanas plānā ir iestrādājama arī sadaļa par rīcībām jūras piesārņojošo atkritumu jomā.

Ja atkritumu apsaimniekošanas regulējums ir pietiekams reģionālā līmenī un pašvaldībai nav nepieciešams izstrādāt atsevišķu atkritumu apsaimniekošanas plānu, tad piekrastes pašvaldībām darbā ar jūras piesārņojošo atkritumu jautājumiem ir iespējams izstrādāt vietējo plānu vai rīcības programmu tieši jūras piesārņojošo atkritumu kontekstā. Šādus plānus un rīcības programmas jau ir uzsākušas daudzas Baltijas jūras reģiona pašvaldības un tie palīdz prioritizēt efektīvas rīcības problēmas risināšanai.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Pašvaldību līmeņa politiskie un likumdošanas instrumenti	Atkritumu rašanās novēršana	Visi

PASĀKUMS NR.21

Vēsturisko atkritumu izgāztuvju vides risku novēršana.

Apraksts

Vēsturiskās atkritumu izgāztuves, galvenokārt tās, kas atrodas piekrastes teritorijā vai to tiešā tuvumā, var radīt būtiskus vides riskus un apdraudējumu. Erozijas vai citu apstākļu rezultātā apkārtējā vidē var nonākt atkritumi, turklāt jāņem vērā, ka ir sagaidāma klimatisko apstākļu radīto erozijas procesu intensificēšanās. Tādēļ ir būtiski, lai pašvaldības rīcībā ir pilnīga informācija par tās teritorijā esošo vēsturisko (arī rekultivēto un sanēto) atkritumu poligonu vai izgāztuvju atrašanās vietām un situāciju.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Tehnoloģiskie risinājumi, infrastruktūras uzlabojumi	Atrītumu apsaimniekošanas uzlabojumi	Visi atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Apvienotā Karaliste

Spittsleinas atkritumu poligons atrodas Dorsetas rietumos tiešā piekrastes tuvumā. Šī izgāztuve tika aktīvi izmantota līdz 1974. gadam.

Kopš tās slēgšanas un darbības pārtraukšanas izgāztuves vietā jau bija izveidojies stabils veģetācijas apaugums. Tomēr 2008. gadā liela krasta nogrūvuma rezultātā no izgāztuves teritorijas apkārtējā vidē nonāca būtisks daudzums atkritumu. Pašvaldība, reaģējot uz ārkārtas situāciju, veica virkni darbību un izpēti, sagatavojot un atjaunojot problemātiskās teritorijas apsaimniekošanas plānu un rīcību kopumu turpmāku avārijas situāciju novēršanai.

<http://www.cumbria.gov.uk/eLibrary/Content/Internet/538/755/1929/6478/41345121145.pdf>

PASĀKUMS NR. 22

Tehnisko pasākumu un infrastruktūras uzlabojumi atkritumu izgāztuvēs un poligonos.

Apraksts

Viena no izplatītākajām praktiskajām problēmām atkritumu izgāztuvju apsaimniekošanā ir atkritumu kontrole, nepieļaujot to nonākšanu ārpus teritorijas robežām. Ir dažādi apstākļu kopumi, kādēļ tas var izvērsties par izaicinājumu atkritumu apsaimniekotājam un vietējai pašvaldībai, kā arī radīt neērtības vietējiem iedzīvotājiem un būtisku vides piesārņojumu.

Tomēr šos riskus ir iespējams būtiski samazināt un pat pilnībā novērst ar bieži vien vienkāršu praktisko risinājumu palīdzību. Atkarībā no katras konkrētās vietas un situācijas, risku novēršanai ir piemērojams plašs rīcību spektrs:

- atkritumu izvešanas tehnikas papildījuma kontrole,
- atkritumu izkraušanas un iekraušanas operāciju kontrole,

- teritorijas uzraudzība ar novērošanas sistēmu, uzmanību pievēršot riska zonām,
- daļēji caurredzamas žogu sistēmas,
- aizsargsienas un žogi,
- ierobežotas un kontrolētas izgāšanas vietas un punkti,
- pārvelkamo tīklu sistēmas,
- vieglo atkritumu frakciju apsaimniekošanas infrastruktūra un precīzu metožu izmantošana to nenonākšanai ārpus attiecīgās teritorijas.

Piemēri ieviešanai

Landfill operational guidelines, ISWA Working Group for Landfill 2010.

PASĀKUMS NR.23

Nulle tolerance piedražošanai.

Apraksts

Nulle tolerances pieeja atkritumu nelikumīgai izmešanai apkārtējā vidē nozīmē to, ka pašvaldība būtisku uzmanību pievērš kontroles un sodu sistēmas piemērošanai un ieviešanai attiecībā uz atkritumu neatbilstošu izmešanu vietās, kur tas nav paredzēts – pludmalē, publiskajās teritorijās, uz ielas utml.

Šāda pieeja daudzviet tiek ieviesta lai mazinātos antisociāla uzvedība un publisko teritoriju piedražošana. Jāņem vērā, ka efektīvai šīs pieejas darbībai ir jānodrošina gan atbilstoša sodu sistēmas stiprināšana (īpaši attiecībā uz smēķēšanas atkritumiem un uzvedību augstas noslodzes publiskajās teritorijās), gan arī kontroles mehānismi un sodu piemērošana pārkāpumu gadījumā.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Pašvaldību līmeņa politiskie un likumdošanas instrumenti	Atkritumu rašanās novēršana	<ul style="list-style-type: none"> Sadzīves atkritumi Plastmasas atkritumi Smēķēšanas atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Zviedrija

Vasaloppet (ikgadējais gargabala distanču slēpošanas sporta pasākums, kas notiek marta pirmajā svētdienā) organizatori ir ieviesuši nulle tolerances pieeju atkritumu izmešanai pasākumu laikā. Ja sacensību dalībnieks tiek pieķerts, noņemot kādu atkritumu uz zemes ārpus tam paredzētajām zonām, viņš saņem soda laiku – papildus 15 minūtes. Lai gan šis sods ir bijis jāpiemēro tikai dažiem dalībniekiem, kopš nulle tolerances pieeja tika ieviesta, šī norma ir palīdzējusi piedražošanu samazināt par 90%.

Līdzīgu pieeju izmanto distanču skrējiena pasākumā Åre Fjällmaraton, kur atkritumu nomešana beidzas ar dalībnieka diskvalifikāciju.

Apvienotā Karaliste

Redbridžas pašvaldībā nulle tolerances pieeja ir daļa no plašākas pašvaldības kampaņas, kas veidota ar mērķi uzrunāt vietējo sabiedrību un stiprināt tās lepnumu par tīru un zaļu apkārtni. Kampaņa "Mūsu ielas" tika uzsākta pēc konsultācijām ar vietējiem iedzīvotājiem par prioritārām rīcībām ielu un publisko teritoriju tīrības situācijas uzlabošanai.

Kampaņas ietvaros pašvaldības institūcijas un dienesti, sadarbībā ar vietējo kopienu organizācijām un aktīvistu grupām kopīgi veic reidus, lai cīnītos par pārkāpumu pret apkārtni vidi samazināšanu. Aktivitāšu kopuma ietvaros ir arī paaugstināta gan apsaimniekošanas, gan kontroles dienestu kapacitāte. Kā komunikācijas instruments tiek izmantota arī ielu marķēšana ar uzlīmēm vietās, kur kāds pārkāpējs ir ticis sodīts, tā liekot arī citiem aizdomāties par iespējamām sekām.

<https://www.redbridge.gov.uk/news/july/council-takes-zero-tolerance-approach-to-fly-tipping-1000-fines-issued/>

PASĀKUMS NR.24

Piekrastē esošo neatbilstošu atkritumu izgāztuvju un nelikumīgo atkritumu izgāšanas vietu identificēšana un slēgšana.

Apraksts

Nelikumīgajām atkritumu izgāšanas vietām un normatīviem aktiem neatbilstošām atkritumu izgāztuvēm piekrastē ir milzīga ietekme uz jūras piesārņojošo atkritumu situācijas pasliktināšanos. Līdz ar to kā prioritātei ir jābūt šādu vietu identificēšanai un darbības apturēšanai, kā arī sanācijas pasākumiem.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Pašvaldību līmeņa politiskie un likumdošanas instrumenti	Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi	Visa veida atkritumi

PASĀKUMS NR. 25

Piedražošanas problemātisko teritoriju un nelikumīgo atkritumu izgāšanas punktu inventarizācija, apsekojums un problēmas mēroga novērtēšana.

Apraksts

Datu apkopošana, kontroles procedūras un situācijai atbilstošas informācijas apkopošana par atkritumu nesankcionētas izmešanas problēmvieta situāciju pašvaldības teritorijā ir priekšnoteikums situācijas uzlabošanai, jo sniedz pašvaldībai instrumentus uzvedības modeļu paredzēšanā un pārkāpēju pieķeršanai. Sniedziet iespēju vietējai sabiedrībai līdzdarboties centienos novērst šo vietu problēmas, izstrādājot un piedāvājot monitoringa un ziņošanas instrumentus un rīkus.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Līdzdalība pārvaldē un brīvprātīgās iniciatīvas	Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi	Visa veida atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Skotija

Skotijā ir izstrādāts nacionāla līmeņa ziņošanas rīks par atkritumu nesankcionētas izmešanas gadījumiem.

“FlyMapper” ir bezmaksas rīks, kas ir izveidots, lai vietējām pašvaldībām un citiem teritoriju īpašniekiem un apsaimniekotājiem sniegtu atbalstu cīņā ar apkārtnes piedražošanas incidentiem. Tas pamatā nav veidots kā publiski pieejams rīks, bet kā aplikācija, kas centralizēti uzkrāj datus no apsaimniekotājiem un kontrolējošajām institūcijām. Datu izvērsumu un analīzes iespējas, kas iestrādātas programmā atvieglo pasākumu plānošanu vietējā, reģionālā un nacionālā līmenī.

<https://www.zerowastescotland.org.uk/litter-flytipping/flymapper>

PASĀKUMS NR. 26

Iepakojuma un taras atpakaļpieņemšanas sistēmas pludmales teritorijā darbošās kafejnīcās un pakalpojumu sniedzējos.

Apraksts

Atbalstiet pludmales un piekrastes uzņēmēju brīvprātīgo iniciatīvu īstenošanu jomās, kas saistās ar vienreizlietojamo trauku un piederumu aizstāšanu. Iniciatīvas var būt ļoti dažādas – sākot ar klientu aicināšanu izmantot atkārtoti lietojamus maisiņus, krūzes un pārtikas

kastes līdz pat uz vietas pieejamiem videi draudzīgu materiālu iepakojumiem (kurus pašvaldības ietvaros var iepirkt centralizēti).

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Līdzdalība pārvaldē un brīvprātīgās iniciatīvas	Atkritumu rašanās novēršana	<ul style="list-style-type: none">• Plastmasas un stikla pudeles.• Pārtikas un dzērienu iepakojuma atkritumi.

Labās prakses piemēri un pieredze

Apvienotā Karaliste

Pertā vietējā organizācija “Jūlijs bez plastmasas” īsteno radošu iniciatīvu, aicinot izmantot atkārtoti lietojamās krūzes. Vietējās kafējnīcas, kas iesaistās akcijā, aicina savus klientus izmantot atkārtoti lietojamās krūzes līdzņemamai kafijai. Jūlija mēneša laikā tiek apkopota informācija par to, cik klientu atsaucas šim aicinājumam un, noslēdzoties akcijai, par katru neizlietoto vienreizlietojamo trauku kampaņas organizētāji ziedo vienu koku stādu. Tas vēlāk tiek iestādīts turpat vietējā pašvaldībā vai, sadarbībā ar starptautiskām labdarības organizācijām, citviet pasaulē, kur notiek apzaļumošanas projekti.

Kampaņā ir iesaistījušās vietējās iniciatīvas grupas, pašvaldības un universitātes no vairākām vietām un līdz šim tās rezultātā ir iestādīti jau 7000 koki (vienlaikus ietaupot arī tādu pašu apjomu neizmantotu vienreizlietojamo trauku). Kampaņas īstenošanai un uzsākšanai ir pieejams atbalsts un vizuālo materiālu komplekts no tās organizētājiem.

<http://www.plasticfreejuly.org/cafes-shops--food-outlets.html>

PASĀKUMS NR. 27

Pludmaļu un upju tīrīšanas un sakopšanas pasākumi.

Apraksts

Ja pilsētu noslogotās pludmales tiek tīrītas samērā regulāri gan sezonas laikā, gan ārpus tās, tad ne vienmēr tas notiek pludmalēs un piekrastes teritorijās, kas ir attālāk no apdzīvotām vietām. Tomēr šādi uzkopšanas pasākumi, izmantojot gan manuālās, gan mehāniskās metodes var palīdzēt samazināt jūras piesārņojošo atkritumu daudzumu piekrastē un atkritumu nonākšanu jūras vidē. Parasti daudzās valstīs šādām attālinātām pludmalēm sakopšanas režīms ir intervālos ar ne vairāk kā reizi ārpussezonas laikā un nedaudz biežāk sezonas laikā. Līdzīga situācija ir arī ar upju krastiem un gultņiem (ja tajās ir krāsas ūdens līmeņa svārstības).

Biežāka tīrīšanas un sakopšanas intensitāte un intervāli, īpaši īstenojot šīs aktivitātes sadarbībā ar vietējiem iedzīvotājiem vai uzņēmējiem var nest pozitīvu efektu JPA situācijas uzlabošanai.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Līdzdalība pārvaldē un brīvprātīgās iniciatīvas	Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi	Visa veida atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Sadarbojoties desmit reģionālajām vietējām pašvaldībām Bohuslēnā, Gēteborgā un Kungsbakā ir uzsākta Tīrā krasta iniciatīva (Clean Coast Project), kas aizsākta ar mērķi īstenot pasākumus, kas uzlabos pludmales un piekrastes tīrību. Iniciatīvas ietvaros kopš 2015. gada ir izveidota kopīga digitālā karte, kas tiek izmantota sakopšanas pasākumu plānošanā un īstenošanā, lai uzmanība tiktu pievērsta visai piekrastes teritorijai.

Tāpat arī pašvaldību sadarbības rezultātā ir uzlaboti normatīvie akti un panākts, ka izmaksas par piekrastes sakopšanu nav jāuzņemas tikai pašvaldībām vien. Kopš 2018. gada šī iniciatīva saņem atbalstu no Zviedrijas Vides aizsardzības aģentūras.

PASĀKUMS NR. 28

Pasākumi jūras piesārņojošo atkritumu rašanās novēršanai no sniega uzglabāšanas teritorijām.

Apraksts

No publiskajām teritorijām izvestā sniega uzglabāšana ziemā rada papildu atkritumu rašanās risku, jo tradicionāli vairākās ziemeļvalstīs šis sniegš ir izvests arī uz ūdenstilpēm. Sniegam, kas savākts tīrot ceļu un ielu malas, kā arī citas publiskās teritorijas ziemas laikā, sezonai beidzoties un kūstot, visi atkritumu piemaisījumi nonāk apkārtējā vidē ne tikai tādos ekstrēmos gadījumos, kad sniegš ir izgāzts uz ledus, bet arī tādās situācijās, kad uzglabāšanas laukumi nav atbilstoši aprīkoti vai atrodas blakus upēm vai straumēm.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Pašvaldību līmeņa politiskie un likumdošanas instrumenti	Atkritumu rašanās novēršana	Visa veida atkritumi

PASĀKUMS NR. 29

Atkritumu uzkrāšanās “karsto punktu” apsaimniekošanas un prevencijas pasākumi.

Apraksts

Tā sauktie “karstie punkti” ir vietas, kur parasti mēdz ar lielu intensitāti uzkrāties atkritumi vai veidoties piedrazošanas riska situācijas. Tās var būt vietas blakus bāriem, klubiem, līdzņemamās pārtikas tirdzniecības vietām, autobusu pieturām, kā arī pie komerciteritorijām, autostāvvietām vai degradētām teritorijām. Karstie punkti var rasties arī vietās, kur it kā pietiek atkritumu konteineru, bet šo konteineru izvietojums, dizains un apsaimniekošanas režīms neatbilst situācijas specifikai.

Lai noskaidrotu atkritumu uzkrāšanās galvenos riskus jeb “karstos punktus” ir vērts iesaistīt vietējos iedzīvotājus, aicinot tos ziņot par problēmsituācijām. Tāpat arī, gadījumos, kad šie atkritumu karstie punkti vai piedrazošanas problēmvietas rada pastāvīgu noslodzi pašvaldības dienestiem, ir vērts apsvērt dziļāku vietu analīzi un kartēšanu, kā arī IT risinājumus kontroles un apsaimniekošanas nodrošināšanai.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Tehnoloģiskie risinājumi, infrastruktūras uzlabojumi	Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi	<ul style="list-style-type: none"> • Plastmasas un stikla pudeles. • Pārtikas un dzērienu iepakojuma atkritumi.

Labās prakses piemēri un pieredze

Zviedrija

Kopš 2009. gada organizācija Keep Sweden Tidy, sadarbībā ar statistikas uzņēmumu piedāvā atkritumu noslodzes mērījumus pilsētvidē ieinteresētajām Zviedrijas pašvaldībām. Pašus atkritumu izvērtējumus veic pašvaldības saviem spēkiem, kamēr organizācija nodrošina apmācības, vienotu metodoloģiju un rezultātu analīzi, sniedzot pašvaldībām arī priekšlikumus situācijas uzlabojumiem.

Viens no praktiskajiem šīs iniciatīvas rezultātiem ir kartes izveide, kurā atzīmēti piedrazojuma karstie punkti, pievēršot papildu uzmanību tādām vietām ūdeņu tuvumā. Pareizi un mērķtiecīgi apstrādājot šo informāciju pašvaldības var viegli identificēt un novērst faktorus, kas veicina atkritumu karsto punktu izveidošanos.

<https://www.hsr.se/fakta/statistikportal/skrupmatningar-i-stadsmiljo/skrupmatningar-i-stockholm/heatmap-kungsholmen>

Skotija

Praktiskie piemēri un padomi pašvaldību rīcībā atkritumu karsto punktu un piedrazojuma riska teritoriju apsaimniekošanā:

https://www.zerowastescotland.org.uk/sites/default/files/ZWS%20guide%20Binfastructure_AW2.pdf

PASĀKUMS NR. 30

Vietējās sabiedrības iespēju atvieglošana ziņošanā par izdemolētiem vai pārpildītiem konteineriem.

Apraksts

Protams, ka reālā laikā, īpaši tūrisma sezonā, nav iespējams uzmanīt katru teritoriju, atkritumu konteineru un urnu. Tādēļ situācijas pārraudzībā var lieki noderēt sabiedrības atbalsts, īpaši no aktīviem vietējiem iedzīvotājiem, kuriem svarīga apkārtējās vides tīrība.

Ja cilvēkiem tiek sniegtas saprotamas un vieglas iespējas ziņot par problēmsituācijām atkritumu apsaimniekošanas jomā – no izdemolētiem vai pārpildītiem konteineriem līdz nelikumīgas atkritumu izgāšanas precedentiem – pašvaldībai ir iespēja ātrāk un efektīvāk novērst attiecīgās problēmsituācijas.

Vienkāršākais veids kā to izdarīt – uz atkritumu konteineriem vai urnām (īpaši pludmalē vai piekrastē) izvietojiet telefona numuru, kur ziņot par problēmsituācijām.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Tehnoloģiskie risinājumi, infrastruktūras uzlabojumi	Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi	<ul style="list-style-type: none"> • Plastmasas un stikla pudeles, ar pārtikas un dzērienu iepakojumu saistītie atkritumi. • Plastmasas atkritumi.

Labās prakses piemēri un pieredze

Skotija

Praktiskie piemēri uzlabojumiem atkritumu konteineru un urnu apsaimniekošanā atrodami šajā informatīvajā izdevumā:

<https://www.zerowastescotland.org.uk/litter-flytipping/litter-bin-strategy>

Sadarbības attīstīšana ar vietējo sabiedrību atkritumu apsaimniekošanas uzlabošanai.

Apraksts

Ir pierādījies, ka veiksmīgas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas stūrakmens ir plašs atbalsts un izpratne vietējā sabiedrībā. Tas nozīmē, ka atkritumu apsaimniekošanas situācijas uzlabošanai ir jāattīsta sadarbība vietējā sabiedrībā ar dažādiem partneriem un interešu grupām – sākot ar aktīvajām organizācijām, uzņēmumiem, skolām, vides institūcijām un citiem partneriem.

Pašvaldībai ir svarīgi arī uzrunāt un veidot labas attiecības ar privātajiem teritoriju īpašniekiem, rosinot tos arī izveidot situācijai atbilstošas lokālās stratēģijas efektīvai atkritumu apsaimniekošanai. Ja tādas sadarbības nebūs vai arī nebūs atbilstoša infrastruktūra šajās teritorijās, atkritumi no tām kļūs par pašvaldības problēmu.

Vietējie uzņēmēji, īpaši tie, kas darbojas pludmalē vai piekrastē, vai arī ir saistīti ar līdzņemamās pārtikas un ātrās ēdināšanas nozari var būt ieinteresēti un pretimnākoši papildu investīcijām atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūrā savā darbības teritorijā, ja pašvaldība sniedz kāda veida apsaimniekošanas nodrošināšanas atbalstu.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Līdzdalība pārvaldē un brīvprātīgās iniciatīvas	Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi	<ul style="list-style-type: none"> Plastmasas un stikla pudeles, ar pārtikas un dzērienu iepakojumu saistītie atkritumi.

Labās prakses piemēri un pieredze

Skotija

Praktiskie piemēri par uzlabojumiem atkritumu konteineru un urnu apsaimniekošanā atrodami šajā informatīvajā izdevumā:

<https://www.zerowastescotland.org.uk/litter-flytipping/litter-bin-strategy>

Apvienotā Karaliste

Vairākās Anglijas pašvaldības sadarbībā ar sabiedrisko organizāciju Keep Britain Tidy un vairākām labdarības organizācijām ir aizsākušas iniciatīvu “Izmet uz labu” (Bin it for Good). Tās ietvaros cilvēki tiek aicināti izmantot atkritumu konteinerus, lai palīdzētu vietējām labdarības organizācijām savākt līdzekļus savu mērķu īstenošanai. Kampanjas stratēģija ir mudināt cilvēkus veikt atbildīgas izvēles attiecībā uz saviem atkritumu paradumiem, vienlaikus dodot labumu arī vietējai sabiedrībai. Trīs mēnešu garumā pilsētas centrālajās vietās tiek izvietoti “labdarības” atkritumu konteineri, tos izmantojot un piepildot vietējās labdarības iniciatīvas saņem līdzekļus savas darbības un praktisko aktivitāšu atbalstam.

Kampanjas organizatori nodrošina pamatmateriālus konteineru marķēšanai, kas ir piemēroti dažāda dizaina un lieluma konteineriem un urnām. Katrā mēnesī tiek mainīta labdarības misijas tēma un jo vairāk atkritumu tiek konteineros savākts, jo vairāk līdzekļu no sponsoru ziedojumiem nonāk līdz vietējām organizācijām. Projektu atbalsta The Wrigley Company un vietējie teritoriju apsaimniekotāji no pašvaldībām, kurās šī iniciatīva tiek īstenota.

http://www.keepbritaintidy.org/sites/default/files/resources/KBT_Bin_it_for_good_2016.pdf

<http://neatstreets.co/project/bin-it-for-good/>

Dalītās atkritumu vākšanas infrastruktūras uzlabošana.

Apraksts

Lai iedzīvotāji un viesi līdzdarbotos atkritumu šķirošanā, arī no apsaimniekotāja un pakalpojumu organizētāja puses ir jābūt paveiktai virknei darbu, lai dalītās atkritumu vākšanas sistēma būtu vienkārša, ērti lietojama, saprotama un pieejama dažādām lietotāju grupām. Atvieglojot iedzīvotājiem atkritumu šķirošanas un dalītās vākšanas iespējas, ieguvums ir visiem atkritumu apsaimniekošanā iesaistītajiem.

Lai sistēmu padarītu atbilstošu lietotāju ekspektācijām, pirmkārt, šķirojamo atkritumu konteineriem ir jābūt atbilstošiem, atpazīstamiem un ar viegli saprotamu marķējumu. Nenovērtējama nozīme ir vizuālajām instrukcijām, lai cilvēkiem ir saprotams, kas kurā konteinerā ir liekams. Marķējumam un instrukcijām jābūt viegli pamanāmām arī no attāluma, tādēļ ir ieteicams izmantot visa teritorijā vienādi noformētus konteinerus un urnas, novietojot tos līdzās vai netālu no parastajiem konteineriem un urnām. Ideālā situācijā līdzās katram sadzīves atkritumu konteineram arī publiskajās teritorijās, atrodas arī šķirojamo atkritumu konteiners.

Papildu marķēšana ar tekstuālo un vizuālo informāciju palīdz cilvēkiem orientēties situācijā un palielina pareizu atkritumu savākšanas infrastruktūras izmantošanu.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Tehnoloģiskie risinājumi, infrastruktūras uzlabojumi	Atkritumu apsaimniekošanas uzlabojumi	Šķirojamie atkritumi

PASĀKUMS NR. 33

Zaļā iepirkuma kritēriju izmantošana vai papildu specifiskāciju noteikšana celtniecības objektos.

Apraksts

Viena no izplatītām problēmām būvniecības objektos ir plastmasas atkritumu (galvenokārt, bet ne tikai – iepakojuma atkritumu) neatbilstoša apsaimniekošana. Viegļās plastmasas atkritumu frakcijas vēja ietekmē var nonākt apkārtējā vidē, kas rada papildus draudus īpaši piekrastes teritorijās un blakus upēm.

Tādēļ ar speciālu punktu un papildu prasībām ir ieteicams papildināt līgumus ar būvdarbu un celtniecības darbu veicējiem, paredzot, ka tiek nodrošinātas atbilstošas procedūras atkritumu apsaimniekošanā, lai šos risku mazinātu. Ar šādām prasībām var papildināt arī būvatļaujas izsniegšanas procedūru vai vienoties ar uzņēmējiem par šo praksi kā brīvprātīgu iniciatīvu.

Šādu papildu normu izvirzīšana var pozitīvi ietekmēt arī vispārējo būvniecības materiālu tirgus attīstību, dodot impulsu piegādātājiem izstrādāt produktus un iepakojuma veidus ar samazinātiem vides piesārņojuma riskiem.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Pašvaldību līmeņa politiskie un likumdošanas instrumenti	Atkritumu rašanās novēršana	Plastmasas atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Dažādu Skotijā būvniecības nozares izmantotu piemēru un iniciatīvu pārskats:

<http://www.resourceefficientscotland.com/construction>

PASĀKUMS NR. 34

Atkritumu rašanās novēršanas iniciatīvu (piemēram, maksas ieviešanu par plastmasas maisiņiem) stimulēšana lielveikalos un citās mazumtirdzniecības vietās.

Apraksts

Izmantoto plastmasas maisiņu daudzuma samazināšana ir ļoti svarīga, tādēļ ir būtiski, lai tie nebūtu pieejami tirdzniecības vietās bez maksas. Ja ierobežojumi nacionālā līmenī nav pietiekami stingri, tad ar uzņēmēju iesaisti vai stingrāka vietējā regulējuma palīdzību var īstenot iniciatīvas šī materiāla aprites ierobežošanā.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
Regulatorais instruments	Atkritumu rašanās novēršana	Plastmasas atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Zviedrija

2017. gadā tika aizsākta iniciatīva “Vienas somas ieradums”. Dažādi tirdzniecības tīkli, starp kuriem kā redzamākie izceļami H&M, Kap-pAhl un Lindex iesaistījās no paša sākuma, daudzi citi pievienojās laika gaitā. Iniciatīvas mērķis ir samazināt plastmasas maisiņu lietošanu un paaugstināt pircēju izpratni par to lietošanas negatīvajām sekām, tādējādi demonstrējot uzņēmēju izpratni par ES rosinātajiem ierobežojumiem plastmasas maisiņu lietošanā.

Iniciatīvā iesaistītie uzņēmēji finansiāli kompensē katra plastmasas maisiņa izmantošanu, iegūtos līdzekļus novirzot vides aizsardzības un ilgtspējīgas attīstības projektiem. Tāpat arī pircējiem tiek piedāvāts iegādāties vairākas reizes lietojamus maisiņus, kas izgatavoti no citiem materiāliem. Katrs uzņēmums izvēlas atbalsta saņēmējus un rezultāti tiek publiskoti katra gada nogalē kopīgā kampaņas mājas lapā.

<http://www.onebaghabit.se/#omonebaghabit>

PASĀKUMS NR. 35

Rīcības atkritumu rašanās novēršanai ostās.

Apraksts

① Zvejas ostās izvietojama skaidri pamanāma informācija par putu polistirola kastu pareizu izmantošanu. Šo informāciju ir būtiski izplatīt citām zivju produktu tirdzniecībā un transportēšanā iesaistītajām pusēm, tai skaitā attiecībā uz putu polistirola materiālu nodošanu atkritumos. Vēl viens būtisks instruments kā samazināt ostu un ar tām saistīto nozaru JPA ietekmes ir izglītības kampaņas un apmācības par pasākumiem, kas mazina nozaudēto zvejas rīku daudzumu.

② Uzlabojiet loģistikas procedūras ostās tā, lai zivju produktu tirdzniecības un transportēšanas laikā izvairītos no putu polistirola materiālu nonākšanas apkārtējā vidē. Tāpat arī nodrošiniet atbilstošu atkritumu uzglabāšanas, šķirošanas un apsaimniekošanas infrastruktūru.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
<ul style="list-style-type: none"> Tehnoloģiskie risinājumi un infrastruktūras uzlabojumi. Līdzdalība pārvaldē un brīvprātīgās iniciatīvas 	Atkritumu rašanās novēršana	Plastmasas atkritumi

Labās prakses piemēri un pieredze

Francijas Jūrniecības kooperatīvs ar valdības un nozares industrijas organizāciju atbalstu 2017. gadā uzsāka projektu “PECHPROPRE” (peche propre – tīra zveja) ar mērķi samazināt zvejniecībā izmantoto plastmasas materiālu ietekmi uz okeāniem. Kā pirmais solis tika veikta visu zvejniecībā izmantoto plastmasas materiālu inventarizācija un noskaidrots, kā un vai norisinās to atbilstoša apsaimniekošana pēc dzīves cikla beigām.

Kā noskaidrojās, vairums no izmantotajiem materiāliem (tīkli, virves u.c.) tiek ražoti no poliolefīna (PE) un poliamīda (PA) plastmasas un reģionālā līmenī iespējas nodot šos materiālus pārstrādei ir ierobežotas. Darbs pie iespējamu uzlabojumu plānošanas turpinās un līdz šim projekta ietvaros jau ir apkopota vērtīga informācija par iespējām uzlabot situāciju ostās, mazinot to JPA ietekmes:

<http://www.pechpropre.fr>

PASĀKUMS NR. 36

Izpratnes paaugstināšana par lauksaimniecības plēves savākšanas un atbilstošas utilizācijas nepieciešamību.

Apraksts

Lauksaimniecības plēve var kļūt par nozīmīgu apkārtējās vides piesārņotāju situācijās, kad tā netiek pienācīgi apsaimniekota. Tāpat arī ir pierādījies risks piekrastes zonās plēvei nonākt ūdens vidē un radīt jūras piesārņojošo atkritumu problēmas palielināšanos. Savukārt, atbilstoši to savācot un nododot pārstrādei tā var kļūt par izejmateriālu jauniem produktiem.

Tieši tādēļ, atkarībā no lauksaimniecības situācijas un šī materiāla izmantošanas intensitātes pašvaldībā, ir apsverama pašvaldības iesaistīšanās sezonālu vai ikgadēju plēves savākšanas kampaņu organizēšanā un atbalsts apsaimniekotājiem, lauksaimniekiem vai uzņēmumiem, kas nodarbojas ar pārstrādi. Šāda preventīva rīcība mazina nelegālu atkritumu izmešanu apkārtējā vidē.

Pasākuma veids	Pasākuma ietekme	JPA fokuss
<ul style="list-style-type: none"> Tehnoloģiskie risinājumi un infrastruktūras uzlabojumi. Līdzdalība pārvaldē un brīvprātīgās iniciatīvas 	Atkritumu rašanās novēršana	Plastmasas atkritumi

